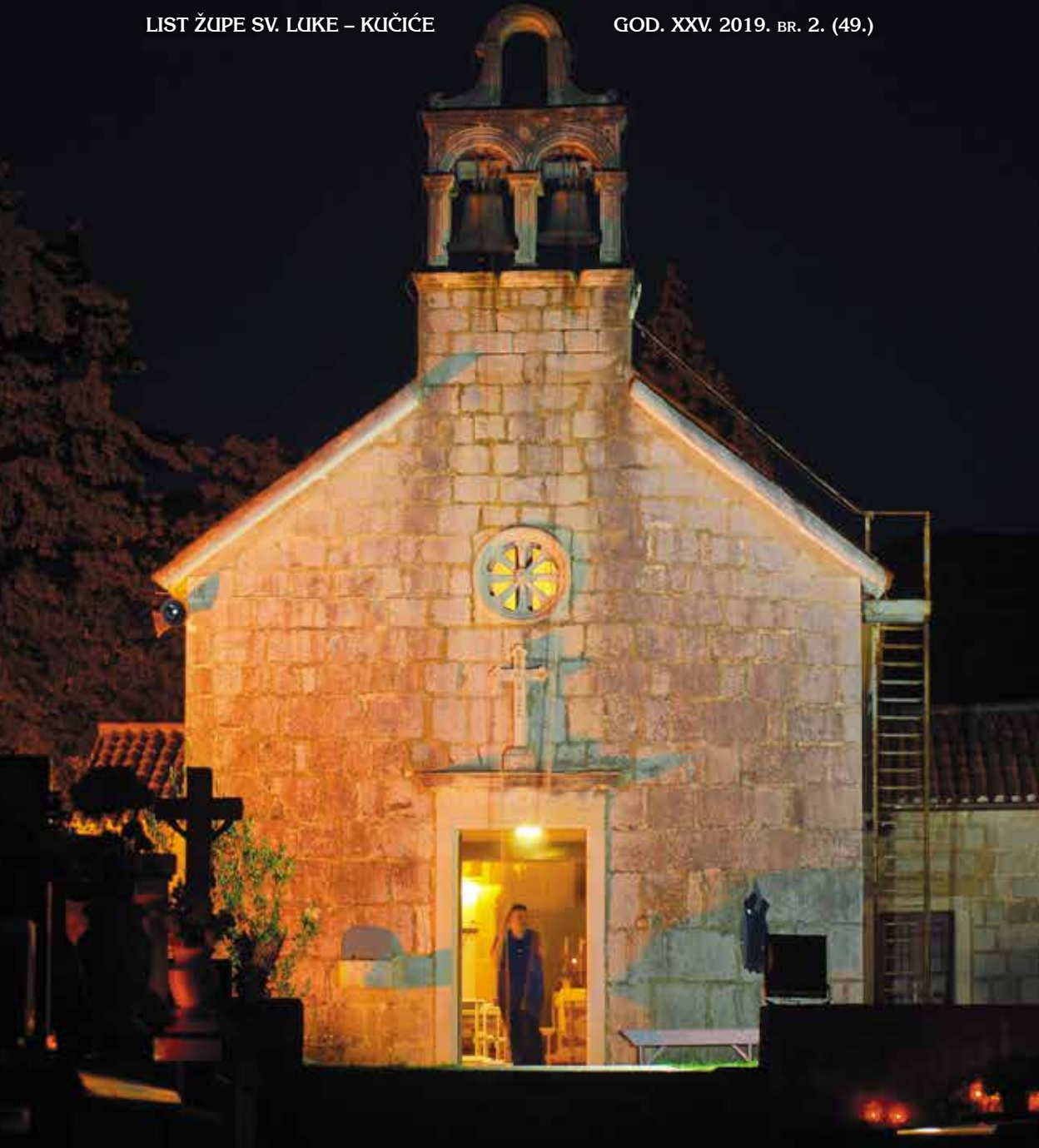

ISSN 1331-7539

ZOV RODNIH OGNJIŠTA

LIST ŽUPE SV. LUKE – KUČIĆE

GOD. XXV. 2019. BR. 2. (49.)

List župe sv. Luke - Kučiće
God. XXV. 2019. BR. 2. (49.)

Osnivač i izdavač:
Župski ured Kučiće
Hr-21208 KUČIČE
List izlazi dvaput godišnje.

Uredničko vijeće: Anita Bartulović,
Marko Juričić, don Slavko Kovačić, Matko
Sovulj, Jozo Srdanović, Ante Šušić,
Jere Tomasović, Marko Topić i Srećko
Vukasović
Odgovorni urednik: don Ljubo Bodrožić

Uredio: don Slavko Kovačić

Fotografije: S. Kovačić, Č. Tomasović i
Miroslav Tomasović

Priloge, dopise i pretplate slati na:
Župa sv. Luke Kučiće
(za župski list)
21208 KUČIČE

Žiro račun (NOVI) u kunama: 2330003-
1100086733

Devizni (NOVI) račun: 34400-620-21

Kad šaljete pretplatu na žiro račun, na bijeloj uplatnici u "kvadratić" koji stoji iza riječi "Šifra" upišite broj 88 i 33. To je znak banke da nam u izvještaj napiše točnu adresu pošiljatelja. - Molimo vas kada nam šaljete novčane uplatnice ili narudžbe pišite čitljivo, najbolje velikim tiskanim slovima.

Na prvoj stranici omota: Kučiće s okolnim selima u reljefnom prikazu (sadašnje stanje) i karta na kojoj je mletački službenik G. E. Alberghetti zelenom bojom ucrtao granicu s Osmanskim Carstvom određenu g. 1700., a crvenom novu ucrtanu prema mirovnom ugovoru iz g. 1718.

Na trećoj stranici omota: Položaja kućićkih mlinica u Slapovici, – prikaz na originalnom planu austrijskoga katastra iz g. 1834., zemljišne čestice.

Na četvrtoj stranici omota: Položaj kućićkih mlinica i stupa na Cetini – prikaz na originalnom planu austrijskoga katastra iz g. 1834., zemljišne čestice i čestice tadašnjih zgrada. Između tih crteža fotografija rijeke Cetine kod Medviđaka, gdje je vozila Skanjetina lađa i bio gaz (slikano 3. XI. 2007.).
Tisak: „Dalmacija papir“

SADRŽAJ:

UVODNIK:

Župnikova riječ (Lj. Bodrožić) 3

ZA BOLJI I SRETNJI ŽIVOTNI PUT

Odgovori i pedagogija u ozračju hrvatske teleološke i aksiološke baštine (A. Vukasović)..... 5

DUHOVNA RAZMIŠLJANJA I POTICAJI

Propovijed fra Ivana Matica na svetkovinu Presvetog Trojstva 2019.

(zabilježio Č. Tomasović) 10

Kristovo kraljevstvo nije od ovoga svijeta ...

(S. Kovačić) 14

Božićna noć (S. Kovačić) 16

Što znači imenica ženskoga roda „put“

(M. Mamić) 18

HRVATSKA DOMOVINA I NAROD

Ime Hrvata (dva odlomka iz članka R. Matasovića)

Domovina (V. Kōs) 19

IZ POVIJESTI ŽUPE, SELA I KRAJA

Konferencije i skupovi Hrvatske selačke stranke održani u našem užem kraju g. 1936.

(S. Kovačić) 22

Tri rukopisne „Likaruše“ iz Kučića (S. Kovačić) 30

PRILOZI U STIHI I PROZI

Život, poslovi, poteškoće i izričaj u Kučićima

između dva svjetska rata (S. Vukasović) 36

Molitva za ljubav i mir (M. Kalajžić) 40

Betlehem (M. Kalajžić) 40

Dah predaka (B. Mlinar) 40

Vukovar je pred tobom (B. Mlinar) 41

Hrvatska Masada (S. Topić) 41

Otac (S. Topić) 42

PRINOSI NAŠIH NAJMLADIH

Dan slobode (P. Topić) 43

O, Bože (A. M. Sovulj) 44

Bože moj, hvala ti! (D. Sovulj) 44

Marija (D. Srdanović) 44

Doziva me zvuk jeseni (L. Sovulj) 45

Moj djed i baka (A. Božić) 45

Moja baka (T. Srdanović) i *Moja baka* (S. Sovulj) 45

Pismo djedu (J. Sovulj) 45

Moja domovina (T. Srdanović)

i *Moja domovina* (učenici VI. raz.) 46

Vukovar u mom srcu (P. Šarac) 46

Vukovar (učit. M. Šarac) 46

Blagdan sv. Luke (učenici I.-VIII. raz.) 48

IZ NAŠEGA MJESTA I ŽUPE

Kronološki pregled događaja (Č. Tomasović) .. 49

Mješoviti ŽUPNI pjevački zbor župe Kučiće

25 godina postojanja (Č. Tomasović) 50

100 godina ceste u Tomasovića (Č. T.) 52

Izložba slika Miroslava Tomasovića u Omišu

(Č. Tomasović) 53

Kućićka špica i koncert klapa povodom blagdana

sv. Luke (Č. Tomasović) 55

OTIŠLI SU PRED NAMA

Slavka s. M. Leonija Vukasović

(s. Maneta Mioč) 56

DOBRO JE ČINITI DOBRO

Darovatelj 58

Župnikova riječ

*Dragi Kućicani u Domovini
i po svijetu!*

Sve vas radosna srca pozdravljam, kao i sve druge poštovane čitatelje našeg župnog glasila. Ovo je izborna godina u kojoj Hrvatska bira svoga predsjednika ili predsjednicu. Dok budete čitali ove retke možda ćemo već znati tko je taj, ali ako bude drugi krug onda svakako iziđite na izbore svi koji na to imate pravo. To nije samo pravo nego i dužnost i obaveza, jer svi smo odgovorni za budućnost naše Domovine, a neglasovanje je opet svojevrsno glasanje.

Kao što sam vam već najavio naš najveći investicijski projekt u ovom razdoblju je izrada novih klupa za našu župnu crkvu. Meštar Frane Tomasović nakon što je završio prije ugovorene poslove započeo ih je raditi. Nada se i on i mi da bi za Uskrs možda mogao završiti. Novce još nećemo prikupljati. Računajte to kroz korizmu, tim više što sada imate drugih obaveza; kao pretplata vjerskog tiska i redoviti godišnji doprinos za crkvu i svećenika, kao i druge troškove vezano za kraj godine i blagdane.

Posljednjih mjeseci u Crkvi su se događale neke pojave koje su uvelike zbu-nile mnoge vjernike. Neki su i telefonom zvali tražeći razjašnjenje i pomoć pri razumijevanju svega toga. Naime, radi se o Amazonskoj sinodi i svim događanjima vezanim uz nju. Sinoda je održana u mjesecu listopadu, a cilj joj je bio razgovor i rasprava o duhovnoj pomoći ama-

zonskim plemenima i narodima. Zbog specifične situacije tog dijela svijeta čuli su se razni zahtjevi i prijedlozi. Tako na primjer da se rede za svećenika oženjeni laici, što pomalo miriše na ukidanje celibata, da se rede čak plemenski starosjedioci – vračevi, jer njima domorodci najviše vjeruju. Također i ređenje žena, koje bi predvodile neku euharistiju budućnosti i još neke manje važne stvari. Ako tomu dodamo da su se u Vatikan donijeli i neki poganski kumiri oko kojih se plesalo i iskazivala im se počast kao božanstvima uz nazočnost Pape, onda nije čudo da su javno negodovali i neki nadbiskupi i kardinali, gledajući na to kao kršenje prve Božje zapovijedi. A jedan laik Alexandere Tschugguel iz Beča došao je u Vatikan i kip idola Pachama-me, božice plodnosti, bacio u rijeku Tiber. Sve je to kod mnogih vjernika izazvalo nekakav strah i sumnju, poštujući Papu i njegovo nastojanje da se svima približi, uvažavajući njihovu vjeru i običaje. No ne treba se plašiti za budućnost Crkve, jer ona nije ljudsko djelo i ne vode je ljudi nego Duh Sveti. Odzvanjaju i Kristove riječi: „Vrata paklena neće je nadvladati.“

Kad su u pitanju svjetska i europska središta moći onda smo navikli na nekakve neugodne vijesti. No gotovo neočekivano stigla je jedna ugodna i ohrabrujuća vijest iz Europskog parlamenta. U mjesecu rujnu ove godine taj parlament donosi rezoluciju u kojoj ističe i potpuno izjednačava dva zločinačka režima, nacizam i komunizam, koji su se prije punih

osamdeset godina sručili na Europu. Odredbe te rezolucije obveze su koje mora izvršiti svaka članica Europske unije. Čude se kako u nekim zemljama članicama EU postoje spomenici, ulice i trgovi koji uzvisuju totalitarne režime. Stoga nas silno iznenađuje i zbunjuje što su dominantni hrvatski mediji prešutjeli tu rezoluciju koja dolazi iz najvažnijeg zakonodavnog tijela Europske unije. Taj gromoglasni muk, međutim, gromoglasno je razotkrio tko zapravo gospodari medijima, ali i ostalim polugama moći u Hrvatskoj. Prešućivati komunističke zločine, pa čak i kad to obznani Europski

parlament, mogu samo oni koji dušom i srcem pripadaju komunističkom mentalnom i duhovnom sklopu. Njihova šutnja potvrda je da je Hrvatska još uvijek zatočenik starih jugo-komunističkih struktura, prisutnih u svim segmentima našega društva. Mislim da su nam izbori najveća šansa za mijenjanje takvog stanja u našoj Domovini.

Poštovani vjernici i svi čitatelji našeg župnog lista, želim vam sretne božićne blagdane, obilje Božjeg mira i blagoslova, puno zdravlja i obiteljske radosti, te uspješnu i blagoslovljenu novu 2020. godinu uz srdačan pozdrav.

Vaš župnik don Ljubo

ODGOJ I PEDAGOGIJA U OZRAČJU HRVATSKE TELEOLOGIJSKE I AKSIOLOGIJSKE BAŠTINE

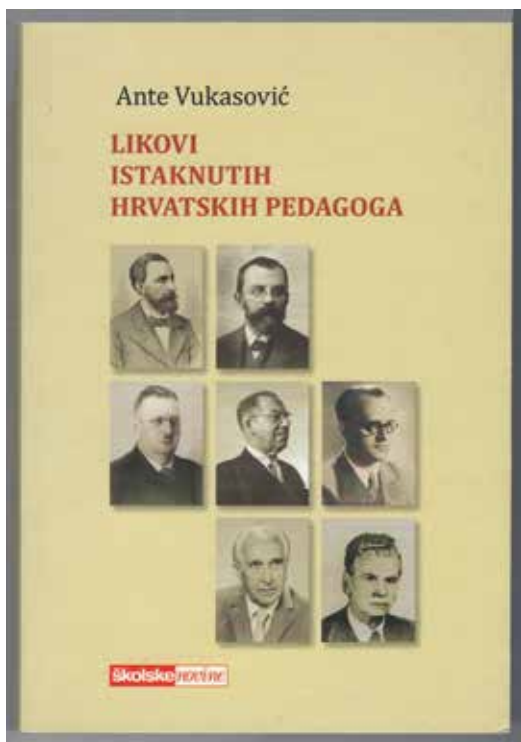
Aksiologija i aksiologijska pedagogija. Aksiologija prema semantičkom značenju učenje, znanost o vrijednostima, teorija vrijednosti, filozofijska disciplina koja se bavi vrijednostima i proučava ih. Život mora imati svoje ideale i vrijednosti koje mu daju ljudski smisao, etičko značenje i ljepotu. Na odgojnom području aksiologijska (vrijednosna) pedagogija koncepcija je, smjer, pokret unutar reformne pedagogije nastale u drugoj polovici 19. i prvoj polovici 20. stoljeća. Njezino temeljno polazište je da život mora imati svoje vrijednosti, a one su ideali kojima težimo, ciljevi prema kojima se krećemo. Stoga je odgoj imanentno vrijednosna kategorija, jer on vrijednosno usmjerava, obogaćuje i oplemenjuje čovjeka.

Autoritet (ugled) u odgoju – skup međusobno povezanih osobina neke osobe, a u odgoju skup osobina prije svega učitelja i roditelja. To su ugled, uzor, vjerodostojnost, dostojanstvo, snaga utjecaja. Autoritet je osnova personalnoga odnosa učitelja i učenika, djeteta/učenika i roditelja. Može se ostvariti i primjenom moći, položaja, ali primjerenije je i mnogo, mnogo bolje ako se učiteljev autoritet, svakog roditelja i odgojitelja temelji na znanju, profesionalnom pedagoškom radu u ozračju odgojiteljske ljubavi ili ljubavi i odgojiteljske (pedagogijske) obazrivosti, kako

je pisao Pavao Vuk-Pavlović, obrazlažući svoju cjelovitu teoriju odgoja. Iskusan učitelj, odgojitelj, zaljubljenik u svoje odgajanje postavlja se kao, učio je Stjepan Matičević, neprisutna prisutnost. Njegovi učenici, gojenci osjećaju se posve slobodni, uvjereni su da postupaju najbolje i postupaju ali posve u skladu s nastojanjima njihova voljenog učitelja, odgojitelja.

Duhovna obnova i duhovne vrijednosti. Duhovna obnova – reafirmacija vrijednosti, izgrađivanje smisla za duhovne vrijednosti i njihovo poštovanje u odgoju i odgojnim postupcima. U svjetlim razmjerima obnavljanje svijesti o važnosti pozitivnih duhovnih vrijednosti za razvoj čovječanstva, a u našoj domovini razvijanje svijesti i odgajanje savjesti za bolju i ljepšu, zdraviju i moralniju hrvatsku budućnost. Traži to promicanje novoga shvaćanja da su, primjerice, isplativi sposobnost i stručnost, poštenje, skromnost, istinoljubivost, solidarnost, čestitost, činjenje dobra.

A duhovne vrijednosti obuhvaćaju sve što je pojedincu i zajednici poželjno, vrijedno, korisno i potrebno u smislu spoznaje, etike, estetike, odgoja, opće kulture i religije. Njima se određuje životni smisao i značenje svakoga čovjeka, a simboliziraju ih, primjerice, istina, dobrotu, ljepota, ljubav, pravda, odgovornost, poštenje, skromnost, samo-

Jedna od knjiga A. Vukasovića

prijedor, altruizam, solidarnost, svetost. Time smo došli do religijskih vrijednosti ili duhovnih vrijednosti u svijetlu teološke istine, učenja o Bogu i odnosima između Boga, čovjeka i svijeta na temelju objave; što znači učenje o besmrtnosti čovjekove duše ili ostvarenje, ispunjenje naravi u nadnaravnom zajedništvu s Bogom – stvoriteljem svijeta i života. Svojim čovjekoljubljem i poštovanjem dostojanstva svake ljudske osobe, religijske vrijednosti uključuju sve bitne odrednice i vrijednote univerzalnoga općeljudskog morala.

Filozofija odgoja – interdisciplinarno područje filozofije i pedagogije. Objedinjuje spoznaje različitih filozofskih disciplina, npr. filozofske antropologije, spoznajne teorije, etike, filozofije znanosti sa spoznajama znanosti o odgoju. Po-

stavlja filozofska utemeljenja pojedinim dijelovima sustava pedagogije. Wolfgang Brezinka filozofiju odgoja određuje kao posebnu teorijsku disciplinu koja se bavi metafizičkim i moralnim pitanjima iz čega proizlaze ciljevi odgoja. U nas se pitanjima filozofije odgoja posebno bavio već spomenuti P. Vuk-Pavlović. Njegovo glavno djelo je monografija „Ličnost i odgoj“. Filozofi je svojataju i nazivaju originalnom hrvatskom filozofijom odgoja. Pedagozi se slažu da je originalna i kreativna, ali teorija odgoja. Mogli bismo reći da obe tvrdnje sadrže istinu, jer je riječ o filozofsko-pedagogijskom djelu. Autor ga osobno naziva „filozofičko-pedagogičkim izvodom“. Činjenica je, međutim, da naslov jasno kazuje da je riječ o odgoju i o ličnosti (osobnosti) kao svrsi odgajanja, a to su predmeti i bitni sadržaji, područja teorije odgoja.

Hrvatska aksiologijsko-pedagojska baština – ukupnost pedagojskih spoznaja i postignuća koja su vrijednosno osmišljena i utemeljena. Aksiologijsko-pedagogijsku baštinu u nas su njegovali i stvarali: uro Arnold (1853 – 1941.), Stjepan Matičević (1880 – 1940.), Pavao Vuk-Pavlović (1894 – 1976.), Stjepan Pataki (1905 – 1953.), Vladimir Filipović (1906– 1984.), Stjepan Zimmermann (1884 – 1963.) i drugi. Bavili su se fenomenom vrijednosti, značenjem odgoja i afirmacijom odgojne funkcije, odnosom pedagogije i drugih znanosti, značenjem kulture i odgoja i krizom kulture. Danas postoji potreba da u programima izobrazbe učitelja i pedagoga budu zastupljene i stečevine hrvatske aksiologijsko-pedagogijske baštine te da se proces odgajanja oslanja na te spoznaje.

Hrvatski pedagoško-književni zbor – udruga učitelja u Hrvatskoj koja je osnovana u Zagrebu 1870, a pravila su službeno odobrena 1871. To je prvo pedagoško društvo u Hrvatskoj i središte staleškoga i stručno-pedagoškoga rada hrvatskoga učiteljstava. Jedan od osnivača i potpisnika pravila i prvi predsjednik bio je Ivan Filipović. HPKZ je inicirao i osnovao brojne učiteljske organizacije i udruge: Savez hrvatskih učiteljskih društava te ustanove Hrvatski učiteljski dom s Učiteljskom knjižnicom i čitaonicom, Hrvatski učiteljski konvikt, Učiteljski sanatorium u Crikvenici, Hrvatski školski muzej i druge, Nakladnik je „Napretka“ – časopisa za pedagošku teoriju i praksu od 1873, koji je utemeljen 1859. Glavni pokretač i prvi urednik bio je Stjepan Novotny (1833 – 1867.). HPKZ je ostvario bogatu aktivnost. Utemeljio je Državnu nagradu: Ivan Filipović (1964.), organizirao kongrese (1980. i 1988.), sabore pedagoga (1996, 2003.), znanstveno-stručne skupove, Školu pedagoga (1975.) te je ostvario bogatu nakladničku djelatnost. Objavljujući časopis: Napredak, odnosno: Pedagoški rad, kako se časopis zvao od 1945. do 1990. i knjige posebno u bibliotekama kao što su: Knjižnica za učitelje, Knjige za mladež, Biblioteka prosvjetnog radnika, Iz povijesti pedagogije, Metodike i priručnici, Nastavne teme, Teorija i praksa odgoja, Knjižnica za roditelje, Pedagoška enciklopedija i dr. Hrvatsko učiteljstvo je u znak zahvalnosti svome prvaku 1973. iniciralo i izgradilo Spomen školu „Ivan Filipović“ u njegovoj rodnoj Velikoj Kopanici.

Moral. Čovjek je imanentno moralno biće. Bez moralnoga određenja bio bi biološka jedinka, a ne uljuđena ljud-

ska osoba. Sve temeljne ljudske odlike, koje tvore čovjekovu čovječnost, koje ga obogaćuju i oplemenjuju kao humano ljudsko biće, moralno su zasnovane i utemeljene. Moral je, dakle, opće ljudski fenomen. Bez njega ne bi bilo očovječena čovjeka, ni uljuđene ljudske zajednice. Primarna je životna potreba, a očituje se u djelatnom oblikovanju, usmjeravanju i vrjednovanju ljudskih postupaka kao dobrih ili loših. Možemo ga odrediti kao ukupnost pojmova o dobru i zlu, kao sustav društvenih norma, običaja, pravila, načela, smjernica, ideala izgrađenih tijekom povijesnoga razvitka čovječanstva. To je sustav objektivnih moralnih kriterija koji se primjenjuju u prosuđivanju, vrjednovanju i reguliranju odnosa među ljudima. Znanost o moralu je etika.

Moralni odgoj temeljno je odgojno područje kojemu je svrha izgrađivanje cjelovite i zrele moralne osobnosti. Temelji se na spoznaji o čovjeku kao imanentno moralnome biću. Radi se o procesu moralnoga formiranja, razvijanja moralnoga spoznavanja, moralnih uvjerenja i stavova, moralnoga ponašanja i djelovanja; o procesu njegovanja ljudskih moralnih odlika, moralne svijesti i savjesti, razvijanju moralnih osjećaja, pozitivnih svojstava volje i karaktera (značaja), u suglasju s univerzalnim općeljudskim moralnim kriterijima. Moralni bi se odgoj morao ostvarivati u svim okolnostima života, u obitelji, školi i Crkvi, u svim odgojnim ustanovama i u svekolikom društvenom životu, a danas se zapostavlja i obezvrjeđuje. Jednostrani intelektualizam i sebični individualizam suprotstavljaju mu znanost, a ona je samo sredstvo u postizanju određenih ciljeva koji mogu biti dobri, ali i

loši, nemoralni, u službi zločina. Stoga je genijalni Jan Ámos Komenský prije više stoljeća spoznao i u svojoj: „Velikoj didaktici“ utvrdio: „Ako netko napreduje u znanosti, a zaostaje u moralu, više nazaduje nego što napreduje.”

Moralna preobrazba – nastojanje da se čovjekov život uskladi s moralnim načelima i da se poštuju općeljudske moralne vrijednosti. Kriza morala u suvremenome društvu temelj je zahtjeva za moralnom preobrazbom. Jednostrani racionalizam i intelektualizam te favoriziranje znanja, empirijskih podataka i faktografije u obrazovanju doveli su do zapostavljanja morala i moralnih načela. Moralna preobrazba podrazumijeva podjednako razvijanje svijesti (racionalno, razumno, intelektualno) i savjesti (moralno, vrijednosno) svakoga ljudskog bića.

Odgaj – osmišljeni i namjerni (intencionalni) proces, razvijanja, izgrađivanja i oblikovanja čovjeka kao ljudskoga bića. Zahvaća sve sfere čovjekova života: racionalno-spoznajnu, osjećajno-vrijednosnu i voljno-djelatnu. Očituje se u skladnom povezivanju spoznajnoga shvaćanja, vrijednosnoga prihvaćanja i voljnoga djelovanja. Glavna je, bitna i stalna odrednica ljudskoga života. Omogućio je čovjeku da postane izgrađena ljudska osobnost. Uz pojedinačno za svakog čovjeka ima odgoj i opće, univerzalno, povijesno-društveno i nacionalno značenje. Bez odgoja i njegove funkcije ne bi bilo čovjeka ni čovječanstva; ne bi postojala ljudska zajednica, njezina povijest ni kultura. Događa se u slijedu naraštaja. Povezuje povijesne epohe, stoljeća i tisućljeća i sve naraštaje u neprekidni lanac razvitka, traženja, nalaženja i kretanja naprijed. Glavna je

ljudska djelatnost, pokretač i nositelj napretka. Njemački filozof Immanuel Kant tvrdi: „Čovjek može postati čovjekom samo odgojem”. A prema Pavlu Vuk-Pavloviću odgoj je „stvaralačko ostvarivanje budućnosti” i „općečovječansko služenje čovječanstvu”.

Odgojna preobrazba – jedno od pedagoških shvaćanja i reakcija na krizu vremena u kojem živimo kada prijeti opasnost ostvarivanja životne prakse mimo ideje humaniteta i zloraba čovjekova razuma protiv čovječanstva. Odgojna preobrazba u Hrvatskoj podrazumijeva temeljitu kvalitativnu promjenu odgojno-obrazovnoga sustava, a koja se temelji na dvije spoznaje: 1. odgoj i obrazovanje ključni su čimbenici svakoga napretka (znanstvenoga, tehnološkoga, gospodarskoga, kulturnoga, moralnoga i socijalnoga); 2. ulaganje u odgoj i obrazovanje najvažnija je investicija u zemlji. Glavne odrednice odgojne preobrazbe su, primjerice, oslobađanje školskog rada didaktičkog materijalizma, pluralnost sustava, kvaliteta gojenčevih postignuća umjesto kvantitete, njegovanje kulture, oplemenjivanje osobnosti, usklađivanje odgojnih utjecaja, odgajanje za kulturu ponašanja, ljubav, brak i obiteljski život. Odgojna preobrazba ostvaruje se na spoznajama pedagogijske teleologije i pedagogijske aksiologije. Sintagma: odgojna preobrazba shvaća se kao dugoročan proces i obuhvaća duhovnu obnovu i moralnu preobrazbu.

Odgojni ideal, svrha, vrijednosti. Odgojni ideal – najviša opća idealna projekcija osobnosti koja se želi postići u procesu odgoja. Na temelju nje izvode se konkretnije svrhe i zadaće odgajanja. U pojedinim povijesnim razdobljima određivane su različite svrhe i zadaće,

npr. harmonijski razvitak čovjeka, odgoj Čovjeka, odgoj građanina, odgoj čovjeka za zajednicu, odgoj svestrane osobnosti i druge. Na temelju odgojnoga ideala određuje se odgojna svrha, vrijednosti i drugo. Odgojna svrha konkretno kazuje, što treba postići, a najčešće je to harmonijski razvitak svakog pojedinca radi ostvarivanja vlastite osobe i postizanja izgrađene osobnosti. Svrha osmišljava svekoliki proces odgajanja. Bez nje on bi bio slijep, u tami vrijednosne noći. Moramo znati što hoćemo da bismo znali kako ćemo to postići. Odgojne vrijednosti su trajne svrhe u odgoju koje se žele postići kao što su čovječnost, poštenje, smisao za obiteljski i društveni život, domoljublje, razumijevanje među narodima, rad i dužnosti, kulturne i duhovne vrijednosti. Neposredni odnos između odgojitelja, odgojenika i vrijednosti u odgojnome procesu, u kojemu se odgojenik razvija u izgrađenu osobnost odgojni je čin (akt). O kvaliteti odgojnoga čina ovisan je uspješan razvitak gojenca.

Pedagogija – autonomna znanost o odgoju ili procesu oblikovanja (izgrađivanja) čovjeka kao ljudskoga bića. Kao znanost ima bitna obilježja, a to su: predmet istraživanja, metodologija, pojmovni sustav, znanstveni rezultati, hipoteze i teorije, zadaće, sustav pedagogijske zakonitosti (pedagogijski zakoni, načela, pravila) i sustav pedagogijske znanosti (pedagogijske discipline ili grane). Ostvaruje dvije funkcije: deskriptivnu i normativnu, što znači da je pedagogija deskriptivno-normativna znanost. Njezini su zadatci da obogaćuje pedagogijske spoznaje i razvija pedagogijsku teoriju, unaprjeđuje odgojnu djelatnost, vrjednuje postignute rezultate, razvija

metodologiju istraživanja, koristi se rezultatima srodnih znanosti i znanstvenih disciplina. Pedagogija je društvena znanost jer se bavi odgojem kao sastavnim dijelom društvenoga života, ali i humanistička znanost budući da se bavi čovjekom, njegovim bitnim ljudskim obilježjima.

Pedagogijska teleologija – vrijednosno-etički i znanstveno-pedagogijski utemeljena teorija odgojne svrhe. Aktualizira pitanje smisla, odgojnoga ideala, odgojne svrhe i zadaća odgajanja. To su primarna pitanja o kojima ovisi ukupna odgojna djelatnost. Bez jasnih odgovora na ta pitanja djelatnost odgajanja ne bi imala usmjerbu ni putokaz, bila bi stihijska, prakticistička, slijepa i nemoćna. Ona osmišljava putove odgajanja i pokazuje životnu važnost. Termin pedagogijska teleologija prvi je uveo njemački pedagog J.H. Herbart, dijeleći teorijsku pedagogiju na pedagogijsku teleologiju i pedagogijsku metodologiju (teorija o načinima i sredstvima postizanja svrhe odgajanja)

Pedagogijska aksiologija je disciplina u razgranatom sustavu znanosti o odgoju koja proučava općeljudske i odgojne vrijednosti sa svrhom vrijednosnoga utemeljenja odgojnoga ideala, vrijednosnoga prožimanja i obogaćivanja odgojnoga procesa. Bogatstvo pedagogijskih ideja, teleologijska i aksiologijska nadahnuća i vrjednote snažno su utjecale na hrvatsku pedagogiju i pedagoge u razdoblju prije Drugoga svjetskog rata.

Prof. dr. Ante Vukasović

PROPOVIJED FRA IVANA MATIĆA NA SVETKOVINU PRESVETOG TROJSTVA (UJEDNO GOSPIN PRINOS 16. LIPNJA 2019.)

Slavimo ovu svetkovinu u zajedništvu s cijelom Crkvom, slavlje Presvetoga Trojstva, koje je srce naše vjere, što je temelj svemu onome što mi vjerujemo, svega onoga čemu se nadamo, ali i sva ljubav koja izvire iz toga Presvetoga Trojstva je ona koja nas okuplja i liječi dubine našega srca. To je ta ljubav Oca, Sina i Duha Svetog, koja donosi ovu riječ kako bi je razumjeli i kako bi prihvatili tu Božju riječ kao riječ mudrosti.

Kao što smo čuli u prvom čitanju, upravo ta mudrost je ona koja je stvorila sve ovo što vidimo, vidljivi i nevidljivi svijet. Gledajući sve stvoreno možemo promatrati tu čudesnu Božju stvaralačku moć. Ali kao što smo čuli na kraju tog prvog čitanja, radost Gospodinu su ljudska djeca, to znači da smo mi njegova radost.

On u nama vidi upravo svoje dijete, najdragocjenije dijete i zato danas s osobitom zahvalnošću želimo Bogu reći hvala za dar života. Jer smo stvoreni iz ljubavi, Bog nas je za sebe zaželio, onda nas je darovao jedne drugima, kako bi u tom zajedništvu doživjeli ljepotu upravo te ljubavi koja se daruje.

Stoga da je Bog ta neizreciva ljubav koja je stvaralačka, koja uvijek donosi nešto lijepo i nešto novo, on je to isto iskustvo želio podijeliti s nama, na poseban način stvarajući nas. Dao je taj pečat svoje ljubavi svakome od nas i zato kažemo da smo stvoreni na sliku Božju.

Gledajući otajstvo Presvetog Trojstva kao Crkva i narod Božji, stojimo pred tom činjenicom naše vjere da je On naš

dragi Bog, živi Bog i da je On Otac, Sin i Duh Sveti - to je otajstvo naše vjere. Možda to može zbuniti nas kršćane. Pa kako to može biti? Jedan Bog, a tri božanske osobe? Pred tim otajstvom mi stojimo doista bez odgovora. Kako ćemo to izreći? Kako je moguće izreći otajstvo neizrecivog? Mi koji smo ograničeni, slabi i grešni. Kako ćemo izreći savršenost, kako ćemo izreći ljepotu vječnu, radost vječnu, život vječni?

Nama je to mnogo puta teško i nemoguće, ali baš zato što imamo ograničenosti, baš zato što smo slabi, baš zato što znamo i pogriješiti, uvrijediti jedni druge.

Kada se govori o savršenosti i vječnosti pred nama stoje mnoga pitanja i pitamo se kao to sve skupa izgleda i kako je to zapravo moguće? Na koji način Bog u sebi živi i daruje se, a mi svi od takvog darivanja živimo, mičemo se i jesmo, jer taj Božji put je u nama, kao duh životvorac, onaj koji daje svemu život i sve posećuje.

On je taj, kao što smo čuli u Evanđelju, kako sam Gospodin Isus kaže: „On će vas voditi u istini“. Otkrivat će te iz dana u dan, iz trenutka u trenutak, On koji je otvoren za Boga, On će otkrivati Boga u svakom trenutku, taj život u Bogu ne prestaje, ne prestaje ni smrću, jer mi prelazimo iz ovoga života u vječnost, gdje ćemo isto tako uživati u zajedništvu s Bogom, gdje ćemo gledati tu njegovu savršenu ljepotu, gdje ćemo se radovati jer smo dio te baštine vječnosti.

To je ono za čim naše srce čezne, ali

ako se zaustavimo na nečem što je prolazno, onda mi imamo iskustva; tjeskobe, strahova, onda smo stalno zabrinuti što će biti, kako će biti, jer jednostavno nismo dopustili da Bog živi u nama samima.

Tu je upravo naš najveći problem, jer mi s jedne strane možemo slobodno reći: „Mi vjerujemo u Boga!“. Međutim kada malo bolje vidimo što to Gospodin uistinu želi od onih koji vjeruju, vidimo da je to jedan poseban život, poput disanja, da ti u stvari bez Boga i ne možeš biti i živjeti. Ako se odlučiš okrenuti i živjeti bez Boga, na krivom si putu, nema snage u tebi, nema istinske ljepote i hrabrosti u tvom srcu.

Zato slobodno možemo zaključiti da bez Boga nema pravoga istinskoga života, onaj tko je u Bogu i uz Boga, on istinski živi. Drugi na žalost ne, postoje mnogi koji žive, a kao mrtvaci su, nema života u njima, puni su straha, mraka, tjeskobe, nesigurnosti, pa utječu na mnoge oko sebe upravo takvim negativnim stavovima.

Dovoljno je samo pogledati što se događa na razini našega društva, općenito cijele ljudske stvarnosti, koliko je toga negativnog, koliko toga je u strahu, u zabrinutosti. Stalno trčanje za nekim bogatstvom, za gomilanjem, a zapravo sve to izmiče kad - tad, i čovjek se odjed-

nom nađe sam, bez igdje ikoga. Koliko su upropastili svoj život misleći da će ga naći u nekim prolaznim stvarnostima, a onda su ih da tako kažem te prolazne stvarnosti dotukle. Onda su ljudi pred tom činjenicom stali i zapitali se: „Pa gdje mi je otišao moj život, gdje su mi se izgubili dani, gdje je moja snaga, sve ono što sam htio, gdje je sve to otišlo?“

A zašto? Jer nije bilo Boga. Naravno da će biti propast ako nema Boga, sve se ruši i sve nestaje tamo gdje nema Boga. Onaj koji gradi na stijeni – a to je Bog, on čvrsto stoji, bez obzira kakvi su vetrovi, kakve su oluje. Čovjek na stijeni stoji, njega nitko ne može micati, ne radi njega samoga, nego zato što je s Bogom i uz Boga. Nama to Gospodin objavljuje na tako jednostavan način, na koji želi protumačiti s jedne strane svoju svemoć, ali s druge strane on želi reći koliko smo dragocjeni jer smo stvoreni na njegovu sliku.

Što to znači biti na Božju sliku? Možda tu imamo problem, kako ćemo to razumjeti, Bog je Trojstvo, kako da sam to ja na sliku Presvetoga Trojstva? Isus nam je svojim dolaskom objavio da je Bog Trojstvo, da je Bog Otac, Sin i Duh Sveti, a to je punina objave nama ljudima. Kako ću ja sada razumjeti tu činjenicu da sam stvoren na sliku Božju, da sam stvoren jedinstveni iz takve ljubavi, kao neponovljivo biće i kao nitko nikada ovoj zemlji?

Tu nam pomaže sv. Pavao, mi možemo razumjeti tek kada nas Duh Sveti uvodi u istinu, ne možeš razumjeti ako je ta riječ Božja nerasvijetljena. Bog rasvjetljuje cijelu Crkvu po toj ljubavi, po Pavlovoj riječi. Sv. Pavao kaže: „Čovjek je Duh, duša i tijelo“. To je Trojstvo, ti si dakle trojstven ili trojstvena, nisi samo tijelo. Kad vam govorim, ne iznosim samo svoje tijelo, već i svoje srce, duh i dušu

koja je jedinstvena. Vidiš kako smo mi zapravo slika Božja, a svatko je od nas je jedinstven, nitko nije kopija. Kako li je Bog u svome stvaralaštvu čudesan. On za svakoga od nas kaže: „Ti si dijete moje ljubljeno“. Svatko od nas je Bogu jedinstveni i dragocjen, jer je Bog stavio pečat vječnosti na svakoga od nas. I to je ono što je najdragocjenije u nama. Pravo moje i tvoje dostojanstvo nije u titulama ili u položaju u društvu, već u činjenici da smo dijete Božje.

Vi koji ste roditelji, vama sigurno nije važno da li je dijete veće ili manje, crno ili plavo ovakvo ili onakvo, vaše dijete je vaše dijete, u njemu vidite svu svoju radost, u njemu vidite svu svoju ljubav i dragocjenost. Koliko li samo Bog voli nas kao svoju djecu, koji nam je dao pečat svoje vječne ljubavi u naše srce, to je ono što nas uistinu rasvjetljuje i daje nam važnost života.

Vidite, danas se napada život, posebice život od začeca. Nije to samo medicinsko pitanje, možemo se mi lagati, možemo mi izmišljati da život počinje od ovoga ili onoga tjedna, u dubini srca istina je istina. Nastajemo začecem, zato što je to najveći Božji dar, to je taj trenutak kada si se dogodio u Božjoj milosti, svatko od nas u određenom povijesnom razdoblju, nitko slučajno, On je točno znao kada će te donijeti na svijet, kojoj će te obitelji i roditeljima darovati, koje roditelje će tebi darovati i sve ono okruženje koje se oko nas događa.

Ništa tu nije slučajno, kao što Gospodin progovara u utjelovljenu svoga sina Božjega, kao što Krist dolazi po djevici Mariji, u nazaretskoj obitelji, židovskom narodu, u konkretnoj židovskoj i svjetskoj povijesti, to ništa nije slučajno. Tako nas Gospodin progovara po svome sinu. Nismo se slučajno dogodili, Božja milost

je tebe zaželjela, tebe stvorila, i poslala te na ovamo na ovaj svijet. Ti si dragocjen, ti si nešto neponovljivo, zato što baš s tobom Bog može ostvariti nešto što je zamislio.

Zato je važno da imamo dobro i pozitivno razmišljanje o sebi. Postavljamo pitanja; zašto sam se ja tu rodio, zašto su moji takvi roditelji, zašto je moja situacija ovakva ili onakva? Tek kada gledamo kroz Božji plan možemo razumjeti onu dimenziju trojstvene slike koju nosimo u sebi; da smo dijete Božje i da smo iz ljubavi stvoreni. Vidite, tu je ta dragocjenost života. Zato je svaki udar protiv života zapravo udar na Boga koji je život tvoj.

A znate tko je ubojica ljudi od početka, tko mrzi čovjeka, tko mrzi Boga? Đavao. Isus ga je definirao. Sotona je ubojica ljudi od početka, onda nam je jasno odakle dolaze ti poticaji smrti; ubojstva, prevare, laži i svega onoga drugoga što dolazi od onoga koji je otac laži. On je taj koji je ubrizgao otrov u našu ljudsku narav, zašto trpimo, zašto smo bolesni, zašto patimo, zašto umiremo? Upravo zato što je đavao uspio prevariti čovjeka. Zato što je laž ušla u ljudsko srce. Zato što je čovjek odbacio Boga.

Vidite koliko je strašnih stvari se događa zato što smo odbacili Boga. A Bog je taj koji nam šalje Sina svoga i kaže: „Otac vas ljubi, ne bojte se!“ On je taj koji šalje svoga Sina da bi nas otkupio od moći sotone, kako bi nas izvukao iz vlasti Zloga, kako bi nas spasio izliječio, ozdravio. Zato su evanđelja puna Isusa koji liječi i ozdravlja i spašava. Samo Gospodin može to učiniti, on nas vraća i preobražava u ono što je Bog od vijeka želio za nas, da budemo njemu slični i da uistinu živimo slično kako je sam Isus živio, kao što je blažena djevica Marija ži-

vjela. U toj dimenziji možemo razumjeti Božju sliku u nama samima.

A gdje još možemo vidjeti sliku Božju? U našim obiteljima, braku. To je trojstvena dimenzija ljubavi. Vi koji ste se vjenčali u crkvi znadete da svećenik na vjenčanju kaže mladencima: „*Pružite jedni drugima desnu ruku i pred Bogom i Crkvom izrazite svoju privolu*“. I tada mladeni pristaju i izgovaraju zavjet. „*Uzimam tebe i obećavam ti vjernost u dobru i zlu, zdravlju i bolesti, ljubiti ću te i poštivati u sve dane života svojega*“. To je dakle izraz ljubavi, znači: sav sam za tebe, za tebe se darujem i želim biti jedno s tobom. To je sakramentalna dimenzija, tada se dijeli sakrament, tada dvoje postaju jedno tijelo, to je otajstvo nad otajstvima, to je Trojstvo, tu vidimo kako Bog djeluje u nama i po nama. Izrazom te ljubavi i zajedništva rađa se novi život.

Obitelj je također trojstvo; Otac, majka i dijete, to je to je naj snažnija i najdublja slika onoga što čovjek proživljava na zemlji, najdublja slika Boga koji je Otac, Sin i Duh Sveti, koji je zajedništvo savršene ljubavi. Tako u obiteljima možemo vidjeti da to može biti znak trojstvene Božje ljubavi.

Ženidba nije sakrament koju dijeli svećenik, već mladeni jedno drugome. Sve druge sakramente dijeli svećenik ili đakon, ali sakrament braka dodjeljuju mladeni jedno drugome. Tu postajete jedno, kao što je Bog jedinstven u sebi, neraskidiv u savršenom smislu, zato je i brak u tom smislu poziv da živimo Boga živoga, jer njega onda puštamo u naš život. To su dvije dimenzije; naš život od začeca kao dar vječne ljubavi, kad smo stvoreni na njegovu sliku, te obitelj i brak iz kojeg izlazi i rađa se život.

Zato ubojice ljudi i danas udaraju na ono najsvetije, na život od začeca, na

brak, na obitelj, jer je to temeljna zajednica u kojoj se očituje život. Tu se očituje i snaga Crkve. Mi, iako različiti kao udovi, jedno smo tijelo Crkve, kaže nam sv. Pavao, mi kao mistično tijelo Kristovo. To je nešto što s nadahnućem Duha Svetoga možemo prihvatiti. Što je možemo reći i vrlo logično. Jer naš Bog je logičan, on nam tako jasno govori, da bi razumjeli koliko je važno živjeti tu dimenziju Boga živoga.

Vidite, mi nećemo i ne možemo sve spoznati, ali imamo Duha Svetoga koji nas uvodi u istinu i koji nam rasvjetljuje, koji nam govori istinu; o mojoj obitelji, o mome narodu, istinu o povijesti moje obitelji i moga naroda i čitavog čovječanstva. Zato nas draga braćo i sestre Bog nas poziva da živimo u toj istini, to je ono što nas oslobađa, to je ono što donosi mir u naša srca i naš život. I ja vam od srca želim da se u vama, vašim obiteljima, u vašoj župnoj zajednici i šire dogodi to Nebo, to Nebesko, što je od samo od Neba moguće.

Baš upravo ono što se dogodilo Mariji. Marija u svome DA nam otvara nebo, Marija tada postaje Bogorodica, u Mariji nalazimo ono što Bog traži. Upravo to Bog želi s nama, neka nas Marija pouči svemu tome, ona nam je najbolji primjer, kao Majka Kristova, kao Majka Crkve. Marija je doživjela proslavu duše i tijela, ona je prva uznesena na nebo, ona je doživjela proslavu za kojom mi čeznemo i čitava Crkva čezne za tom proslavom. To se događa samo onda kada dopustimo da Bog ide s nama, da Bog bude Emanuel u našem životu.

Neka nas Djevica Marija vodi, neka se po njenom srcu nastani Bog u našim srcima. Amen!

Snimio i pretipkao: Ć. Tomasović

KRISTOVO KRALJEVSTVO NIJE OD OVOGA SVIJETA ALI JEST U OVOME SVIJETU ZA BUDUĆI

Zašto Isusa nazivati kraljem u doba, kad kraljeva gotovo da i nema, a i tamo gdje još jesu, jedva da stvarno vladaju i da dobro vladaju; zašto njega nazivati kraljem u današnjem svijetu, kad nosioci zemaljske vrhovne vlasti, svejedno zvali se oni kraljevima, predsjednicima ili kako drugačije, sve više i češće gube povjerenje svojih podanika?

Papa Pijo XI. ipak nije slučajno g. 1925. odredio da se u cijeloj Katoličkoj crkvi slavi blagdan Krista Kralja. Učinio je to u vremenu kad su se već kraljevska prijestolja drmala i rušila, krvave revolucije mjesto dotadašnjih kraljeva i careva, nerijetko nasilnih samovladara, izbacivale na površinu nove neusporedivo gore diktatore, predstavnike totalitarnih režima, nazivali se oni Lenjin, Staljin, Musolini, Hitler itd., međusobno suprotstavljenih a jednako nasilnih, komunističkih s jedne strane, s druge nacističkih i fašističkih, jednako protuljudskih i protubožjih, koji su na stratišta tobože „u ime naroda“ slali tisuće nevinih ljudi olako proglašениh narodnim neprijateljima, milijune ljudi zatvarali u koncentracijske logore, u njima ih mučili i okrutno ubijali.

Bilo je zaista potrebno, da katolici diljem svijeta u tim tragičnim prilikama više nego ikad prije misle na nosioca posve drugačije a stvarne vlasti, u isto vrijeme nebeske i zemaljske, na nebeskoga kralja svega stvorenja Isusa Krista, utjelovljenoga, učovječenoga Sina Božjega, koji onima koji slobodno odabiru njegov put nudi istinu o Bogu i čovjeku, čvrstu nadu u pobjedu dobra nad zlim, pravde

nad nepravdom, ljubavi nad mržnjom. Isus je za svoga zemaljskog života često govorio o Božjem kraljevstvu na zemlji i o nebeskom kraljevstvu. Pilatu je na pitanje: Jesi li ti kralj? odgovorio: *Ti kažeš: ja sam kralj. Ja sam se zato rodio i došao na svijet da svjedočim za istinu... Ali moje kraljevstvo nije od ovoga svijeta.* Da, ono nije od ovoga svijeta, posve se razlikuje od onih koja to jesu, jer se ne oslanja na silu vojske i oružja, ni na bilo koja sredstva prisile.

U Evanđelja po Luki ne govori se o Isusu kao kralju koji bi bio proslavljen u bitkama nego o kralju koji umire kao osuđenik rasset na križu, u ono doba najstrašnijem i najsrमतnijem mučilu. Umire napušten od svojih ustrašenih učenika, izrugivan od mrzitelja i raznih ravnodušnika. Prema evanđelistima, posebno Ivanu, očevidcu, podno križa na kojem je Isus rasset visio bili su njegova majka Marija, apostol Ivan s nekoliko hrabrih žena, a malo dalje i svjetina koju je okupila što zakleta mržnja protiv njega, što hladna znatiželja. Među onima koji su tu Rassetoga glasno vrijeđali i izrugivali isticalo se nekoliko narodno-političkih vođa. Uz Isusa su razapeli i dva razbojnika za veću porugu njemu. U pozadini je, u svom dvoru, ostao rimski upravitelj pokrajine Judeje Poncije Pilat koji ga je u ime rimske vlasti osudio, iako je prije toga javno izrazio uvjerenje da je nevin.

Evanđelist Luka posebnu pozornost posvećuje izrugivanju. Pilat je dao na Isusov križ staviti natpis: *Isus Nazarećanin kralj židovski*, čime se htio narugati

Krist kralj neba i zemlje (Pantokrator) okružen apostolima ispod pobjedničkog križa uz koji su prikazani simboli četiriju evanđelista (mozaik u bazilici Sv. Pudenziane u Rimu)

i njemu, a mnogo žešće onim Židovima koji su mu ga nevinu predali da ga na smrt osudi. Narodni vođe Raspetomu dovikuju: *Drugima je pomagao, sam sebi ne može pomoći. Ako je Sin Božji, neka siđe s križa, pa ćemo mu vjerovati. Neka spasi sam sebe.*

Sve i rugajući se govorili su o vrlo ozbiljnim stvarima, za sve ljude sudbonosnim, kao što su smrt i spasenje. Za njih je, međutim, to spasenje bilo samo u fizičkom oslobođenju od patnje i boli, od tjelesne smrti, kako bi se još koju godinu moglo živjeti ovdje. Nisu ni slutili dubinu te bogočovječje stvarnosti.

Desni razbojnik, suočen sa stvarnošću vlastite okrutne smrti, sluša što to oni i kako govore. Čudom se čudi njihovoj pokvarenoj zloći, a još više Isusovu strpljenju i beskrajnoj dobroti koja odsijevala s njegova patničkog lica iz njegovih očiju. Ta ga je dobrota sve više osvajala. Otvorio se sjaju Božje milosti, pustio da ona

osvijetli tamu njegove savjesti opterećene grijehom, čak i zločinom. Shvatio je da je spasenje nešto duboko nutarnjega, nešto božanskoga u duši smrtnog čovjeka, da je kraljevstvo koje Isus predstavlja i u koje ljude poziva sasvim drugi svijet, posve drugačiji od ovoga obilježena sebičnostima, zavišću, prezirom, mržnjom.

U to je u tim bolnim trenucima sve više uvjeren, jer nalazeći se tako blizu raspetom Isusu bolje nego drugi čuje njegovu reakciju na grubo izrugivanje. Čuje do tada nečuvenu molbu: *Oče, oprosti im, jer ne znaju što čine.* Zacijelo su baš te riječi srušile sve prepreke u njegovoj nutrini pa se, makar i u posljednji trenutak, odlučuje i sam uključiti u struju njegova opraštanja i božanski velike ljubavi. Prekorava svoga sudruga u zločinima koji je bio raspet Isusu s lijeva, a pridruživao se onima koji su Isusa drsko izrugivali. Kaže mu: *Zar se ne bojiš Boga ni ti, koji si pod istom osudom?! Ali mi po prav-*

di (...), a on – on ništa opako ne učini. Odmah potom s ono malo snage što mu je još ostalo ponovno svraća pogled na Isusa pa mu s dubokom vjerom i pouzdanjem kaže kratko, jednostavno i posve ozbiljno: *Isuse sjeti me se, kad dođeš u svoje kraljevstvo!*

Jesmo li kadri poput njega i mi priznati da trpimo po zaslugi za svoje grijeh, a onda dopustiti da nas obasja Isusova beskrajna dobrot, da nas ona utješi, ohrabri pa sve više osvaja i liječi od naših sebičnosti i zloća? To je jedini put koji vodi u ono pravo i trajno kraljevstvo, koje nikakvi terorizmi i prevrati, revolucije, ne će moći oboriti. Ono kraljevstvo za koje je Isus, raspeti i uskrsnuli, izjavio da je u nama i među nama, da dolazi, da će jednom i u potpunosti doći pa onda više nikada ne će proći.

To je kraljevstvo njegove istine, pravde, ljubavi i mira. Izgrađivati ga s njim u sebi i svijetu oko sebe strpljivo i uporno, pa makar sada bili u mogućnosti u tom smjeru činiti vrlo male korake, bez naročitih vidljivih uspjeha, kakva li je čast i sreća! Zašto? Zato što njegova uskrsna pobjeda može i hoće s njim i po njemu postati i pobjedom svih onih koji unatoč svemu što se u svijetu zbiva odabiru put njegove ljubavi. To će se ostvariti potpuno, kad on *sa sobom izmiri sve bilo na zemlji, bilo na nebesima*. Čuti napokon od njega ono što je čuo desni razbojnik: *Zaista ti kažem: danas ćeš biti sa mnom u raj*u vrijedi više nego sve blago ovoga svijeta.

don Slavko Kovačić

BOŽIĆNA NOĆ

Tko zna po koji već put u svetoj božićnoj noći pjevamo iste božićne pjesme, slušamo jednostavni, jezgroviti, izvještaj iz evanđelja sv. Luke koji počinje riječima *Izađe naredba cara Augusta da se provede popis svega svijeta ...* Možda već znademo napamet sve to, a opet noćas odzvanja u nama jednako svježe i doživljeno kao da to prvi put čujemo.

Pa zašto smo se mi uopće okupljamo usred božićne noći? Zar zato da vidimo ugodno rasvijetljenu crkvu, lijepo okićene borove ili zgodno uređenu betlehemsku štalicu? – Ni govora, sve to možemo vidjeti i sutra i drugdje, na slikama, možda daleko ljepše, izrađeno umjetnički i bogato.

O, da, mogao bi nam netko reći, „Pa vi ste se kršćani okupili zato, da prosla-

vite jedan davni važan događaj, koji se zbio u božićnoj noći“. – Međutim, ni to nije pravi odgovor. Otajstvo božićne noći nešto je daleko dublje i daleko stvarnije. Pravu dimenziju mu može naslutiti samo vjerničko srce. To je otajstvo Boga i čovjeka! Kako bi to bio samo spomenavnog događaja, kad je to otajstvo Božje, a u Boga nema jučer, danas i sutra. U njega je vječni sada. U njemu je punina bitka i života. I ta vječna bujica trojstvenoga, beskrajno bogatog, života u Bogu rođenjem Isusovim prelijeva u ovo naše ljudsko vrijeme i prostor. *Milost Boga našega Spasitelja objavila se svim ljudima ...* Otajstvo Božje postalo je otajstvom čovjekovim u Bogočovjeku Isusu Kristu.

Nije to samo prošli događaj, jer od tada se Bog zove *Emanuel - Bog s*

Josip Botteri Dini: Rođenje Isusovo

nama. Mi kršćani po vjeri znademo, da je naš Emanuel – Bog s nama na osobit način u zajednici njegovih vjernika okupljenih u njegovo ime i po njegovoj naredbi da svetkuje njegova sveta otajstva. Tu odjekuje svetopisamska njegova riječ, tu se lomi euharistijski kruh – presveti euharistijski Sakrament u kojem je on u najvišem stupnju stvarno prisutan i povezuje nas u zajednicu Božjeg naroda. Nisu zaludu već davni crkveni oči zapazili značenje naziva Betlehem - u hebrejskom jeziku “kuca kruha”. Zaista ne moramo zavidjeti dobrim pastirima s betlehemske poljana, koji su imali sreću da se prvi poslije Marije i Josipa poklone božanskom Djetetu.

Naš je Betlehem sada osobito ondje gdje okupljeni zajedno slavimo otajstvo njegve spasiteljske ljubavi prema nama. Tu mi Kristu rođenom darujemo i od njega bivamo obdareni, klanjamo mu se i poklanjamo. Nisu to darovi uočljivi ljudskom pogledu, koliko iskreni poklon samih sebe u vjeri, ljubavi i ufanju, povjerenju u njegovu ljubav, u spremnosti da idemo za njim.

Milost Boga našega Spasitelja objavila se učeći nas ... kaže apostol. Pavao. Novorođeni Isus nas uči. Neizrecivo je to otajstvo. On, Riječ Božja htio se toliko približiti nama, da je postao čovjekom, da se rodio u ljudskoj naravi, nemoćan i bez riječi poput svakog ljudskog djeteta. Ali i bez riječi on nas uči. Njega su kasnije zvali “Učitelju!” To je jedan od bitnih njegovih naslova. Uvijek i u toku cijelog svog života on je bio učitelj, ali možda nije nikad tako jasno učio kao onda kad nije mogao ni riječi progovoriti! Najviše je bio učitelj upravo na križu i u jaslama. To su njegove dvije najvažnije učiteljske katedre, s kojih je dao, da tako kažemo, čitavo evanđelje, njegove najbitnije poruke. S njih je on posebno glasno, i ne govoreći, a uvijek je govor života glasniji od govora riječi – naglasio spasonosnu poruku ljubavi i trpljenja, spoja tih dvaju stvarnosti koji nas spašavaju.

Ne samo trpljenja, jer to bi bilo prokletstvo. Ne samo neke površne osjećajne ljubavi, jer to bi bila objijest! Ljubav i trpljenje zajedno, jer samo ljubav koja se žrtvuje spašava, otkupljuje, uzdiže, izgrađuje. Ljubav Božja za čovjeka očitovala se upravo takovom u Kristu. Ona se ima prelijevati i u naša po sebi tijesna, sebična i grešna srca. To je poruka maloga Isusa iz jaslaka.

A kako stoji s tom ljubavlju Božjom u nama? O tom mislimo pred otajstvom Božića u ovim svetim trenucima.

Milost Boga našega spasitelja objavila se svim ljudima učeći nas. Svim ljudima koji su dobre, ispravne volje, koji su poučljivi, koji hoće slušati. A mi bismo kršćani svakako promašili, kad se ne bismo zalagali u poučljivom, poslušnom slušanju. Mogli bismo i mi u noći koje-kakvih krivih ili barem nedostatnih teorija, u tami sumnje i nesigurnosti, toliko

karakterističnim za naše doba, u našoj ljudskoj sićušnosti sve to pomalo zapostaviti. Moglo bi se dogoditi da ostanemo pospani i za sve to malo zainteresirani. Međutim, sveta nas božićna noć budi iz mrtvila. Ako samo ostanemo i u božićnoj noći, svake nedjelje i blagdana, svakog

našeg dana budni u molitvi, postojani u nastojanju i borbi života u svjetlu otajstva Isusova rođenja, stotruko će nam se isplatiti sada i u vječnosti, jer on je naš najbolji Učitelj, jedini Otkupitelj i Spasitelj, koji svima na zemlji naviješta pravi i trajni „mir - veselje“.

ŠTO ZNAČI IMENICA ŽENSKOGA RODA PUT U BOŽIĆNOJ PJESMI OJ PASTIRI, ČUDO NOVO?

Jezikoslovac Mile Mamić odgovarajući u časopisu *Jezik* na pitanje neimenovane čitateljice iz Zadra: „Što znači imenica ženskoga roda put u stihu božićne pjesme *Oj pastiri, čudo novo*: Ljubav Božja prevelika primi pravu put čovjeka?“ dao je prilično opširno stručno obrazloženje naglašavajući razliku imenice „put“ koja je muškoga roda i imenice „put“, koja je ženskoga roda.

Budući da se isto pitanje nameće i mnogim drugim vjernicima dok pjevaju gore navedeni redak božićne pjesme *Oj pastiri, čudo novo* ... ovdje donosimo dva vrlo kratka odlomka iz Mamićeva obrazloženja, koji tumače ono što je glavno za shvaćanje pravoga značenja riječi „prava put čovjeka“ u toj jednoj od najljepših hrvatskih božićnih pjesama. On kaže:

Postoje u hrvatskome jeziku dvije imenice put, jedna je muškoga roda, a druga ženskoga roda, što znači da im je različita sklonidba, ali u nekim padežima jednako se pišu, a možda i izgovaraju.

(...)

Na Božić slavimo rođenje Kristovo, ali devet mjeseci prije Sin Božji je po Duhu Svetom u krilu Blažene Djevice Marije primio „pravu put čovjeka“ – uputio se, primio ljudsko tijelo – utjelovio se, postao

čovjekom, ne kažemo učovječio se. To se slavi na blagdan Navještenja Gospodinova ili Blagovijest, 25. ožujka. Svojom inkarnacijom, upućenjem, utjelovljenjem Krist je postao čovjek, naš brat i prijatelj. „S neba siđe dolje radi grješnika, rodi se u štali radi čovjeka.“

Potpuni tekst toga odgovora pročitaj u: Jezik, časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika, izdaje Hrvatsko filološko društvo, god. 66., br. 3., Zagreb, lipanj 2019., str. 118.-120.

IME HRVATA

DVA ODLOMKA IZ NEDAVNO OBJAVLJENA ČLANKA RANKA MATASOVIĆA

Cijeli članak pročitaj u *Jezik*, časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika, izdaje Hrvatsko filološko društvo, god. 66., br. 3., Zagreb, lipanj 2019., str. 81.-97.

Autor, nakon opširnijega znanstvenofilološkoga, a i povijesnoga, razglabanja, na sr. 93. piše:

Vidimo dakle da je od svih do sada predloženih etimologija hrvatskoga imena najvjerojatnija ona koja polazi od iranskoga *harvat- „čuvajući, čuvar“ i pretpostavlja da je praslavenski oblik *Хѣrvat- posuđen iz praosetskoga, odnosno alanskoga *hurvæt- ili

*hurvāt-. Jedino ta etimologija zadovoljava uvjete formalne izvodivosti (polazi se od posvjedočenoga tvorbenog tipa, a gotovo svi odrazi iranskih glasova u slavenskome su posve pravilni), povijesne plauzibilnosti (govornici praslavenskoga uistinu su mogli biti u dodiru s govornicima alanskoga) i semantičke vjerodostojnosti (značenje „čuvar“ moglo se razviti u naziv posebnog tipa vojne jedinice ili graničara, a potom u etnonim). U historiografiji je već više puta isticana pretpostavka da je naziv *Хѣrvatъ isprva označivao društvenu skupinu, odnosno poseban tip vojne

Prijepis povelje iz g. 852. u kojoj knez Trpimir sebe naziva „knez Hrvata“
(*Trpimir dux Chroatorum*)

postrojbe, a tek potom etnonim. Trag je toga stanja očuvan u gore spomenutoj staropoljskoj imenici *charwat*, a dodatna mu je potvrda ovdje iznesena etimologija hrvatskoga imena.

Taj svoj članak zaključuje na stranicama 94-95. ovim riječima:

(...) Što dakle, na koncu ovoga članka znamo, a nismo prije znali?

Prvo, znamo da je praslavenski oblik imena *Xurwātu > *Xьrvatъ, dok latinski *C(h)roata* i (posredno) grčki *Khrōbátos* odražavaju zapadnojužnoslavenski izgovor toga imena koncem 8. ili početkom 9. stoljeća, *Xərvat(ə). To je konzistentno s pretpostavkom mnogih povjesničara (Pohl, 1995.; Budak i Raukar, 2006.: 45. – 50.; Margetić, 2007.) da Hrvati kao posebna etnička skupina nisu postojali prije toga vremena, no ne isključuje mogućnost da jesu (samo što, u tom slučaju, latinski i grčki autori prije toga vremena nisu to ime poznavali, pa ni zapisivali).

Drugo, pokazalo se da nijedna slavenska etimologija hrvatskoga imena nije vjerojatna, iako se barem jedna ne može posve isključiti. To je etimologija koja izvodi hrvatsko ime iz ie. *(s)k'eh1ur/*(s)k'h1ur-, sjever.

Treće, upozorilo se na probleme dosadašnjih etimologija kojima se hrvatsko ime tumači posuđivanjem iz iranskoga, jer njihovi autori nisu pažljivo razmatrali prilagodbu iranskih jezičnih oblika praslavenskima.

Od svih do sada predloženih iranskih etimologija samo je jedna zadovoljila kriterije formalne izvedivosti, povijesne plauzibilnosti i semantičke uvjerljivosti, a to je pretpostavka da praslavenski *Xьrvat- < *Xurwāt- dolazi od

praosetskoga/alanskoga *xurvæt- ili *xurvāt-, onaj koji čuva, čuvar. To je u skladu s pretpostavkom nekih povjesničara (Pohl, 1995.) da Hrvati isprva nisu bili etnička skupina, već poseban društveni sloj ili vrsta vojne postrojbe (čuvari granice, graničari). Predložena etimologija pokazuje da su oni doista mogli biti granične postrojbe na rubovima avarske države, u kojoj je dio stanovništva – potomci iranskih Alana – mogao govoriti i iranski. Utvrditi je li uistinu tako bilo, nije posao jezikoslovca već povjesničara.

Naposlijetku, što nam ti rezultati govore o hrvatskoj etnogenezi? Ima li istine u hipotezi o „iranskom podrijetlu Hrvata“? Ne, Hrvati nisu podrijetlom Iranci ni u jednom uobičajenom smislu te tvrdnje. Prema kriterijima po kojima razvrstavamo ostale europske narode u skupine po jezicima kojima govore, Hrvati su slavenski narod, samo što im je ime vjerojatno iransko. Na isti je način ime romanskih Francuza germansko, a romansko-germanskih Belgijanaca keltsko.

Kada su nositelji imena *Xьrvatъ stigli na područje današnje Hrvatske, oni su gotovo sigurno već govorili slavenski (Majorov, 2006.: 335f.), bilo da se to dogodilo početkom 7. stoljeća ili tek na prijelazu s 8. u 9. stoljeće. Za neki kontinuitet svijesti o iranskom identitetu Hrvata u vrijeme doseljenja ili poslije njega nema baš nikakvih jezikoslovnih dokaza.

Pa ipak, u ovom se radu moglo vidjeti sujednoštva o kontinuitetu imena Hrvat, kontinuitetu koji postoji još od prije razdoblja hrvatske etnogeneze. A taj nam kontinuitet i danas može biti važan. Kao što je u životu čovjeka

kontinuitet pamćenja osobni identitet, tako i identitet naroda proizlazi iz njihova povijesnog kontinuiteta. U tom je smislu i ime Hrvata važan element njihova kolektivnog identiteta.

DOMOVINA

*Osjećam živo da pripadam ovome cvijeću i gorama.
koje pod zakonom davnim od pradoba stoje,
ponizno predane daru dubina, označene borama,
čekajući na mene, da ih zavolim kô svoje.
Zalisci proljetne trave, i stabla drveća i grane
mojim se ponosom kite i mojom se ljubavlju hrane.*

*Granice ljubljene zemlje, što nazivljam svojom i spominjem
dižu se gore nad posljednju zvijezdu, visoko,
sižu kroz zemljino srce do kraja. I sebe opominjem:
Sačuvaj svoje bogatstvo i shvati duboko:
pripadaš ovome cvijeću i kamenju, dolu i rijeci,
živiš podijeljen u svakome mužu i ženi, i djeci.*

autor crteža
Jerolim Miše (1942.)

Vinko Kos, hrvatski književnik, pjesnik i pisac za djecu, rođen je u mjestu Vučetinec u župi Sveti Juraj na Bregu 10. srpnja 1914., a umro o blizini Celovca (Klagenfurta) u svibnu 1945.

*Podaci preuzeti iz biografije objavljene u:
Hrvatski biografski leksikon, 7, str. 656-657.*

Neki su s pravom rekli da se pjesma Domovina može se po svomu sadržaju i ljepoti izričaja i po svomu osjećajnu naboju mjeriti s pjesmom-himnom Antuna Mihanovića Hrvatska domovina.

Slavko Kovačić

KONFERENCIJE I SKUPOVI HRVATSKE SELAČKE STRANKE ODRŽANI U NAŠEM UŽEM KRAJU PRIJE OPĆINSKIH IZBORA GODINE 1936.

U našem je selu vodstvo Hrvatske seljačke stranke dalo g. 1936. izraditi i potom svečano blagosloviti veliku i vrlo lijepu hrvatsku zastavu plaćenu dobrovoljnim prilozima sumješšana. O njoj se sve bitno može doznati iz posve kratkog, ali izvrsno napisanog članka pok. Marina Šušića (1927.-2008.) objavljenog prije dvadesetak godina u našem župnom listu (ZRO br. 1. god. 1998.). On je kao devetogodišnji dječak bio nazočan na velikoj svečanosti njezina blagoslova. Sve što se tom prigodom događalo i govorilo pomno je pratio i, bistrouman kao rijetko tko drugi, pamtio. U spomenutom je članku prikazao to i kasniju sudbinu te, mogli bismo reći, spomen-zastave u tijeku II. svjetskoga rata i poraća, tužnu sudbinu kao što su žalosna bila i mnoga zbivanja tijekom II. svjetskog rata i u poraću za naše selo i za cijeli hrvatski narod.

Prije koju godinu mladi me povjesničar Duje Jerković iz Stobreča upozorio na pisanje splitske novine *Jadranski dnevnik* o svečanim skupovima HSS-a koji su bili upriličeni u Kučićima i nekim drugim mjestima srednje Dalmacije tijekom rane jeseni g. 1936. godine. Iz zahvalnosti prema njegovoj dobrohotnosti, a i još više stoga što su ta izvješća svjedočanstva o političkom, kulturnom i

vjerskom ozračju kakvo je u našem užem kraj u prevladavalo u doba postupnog popuštanja terora karađorđevske diktature, prenosimo ovdje njihov sadržaj.

U kasno ljeto spomenute g. 1936. počele su pripreme za održavanje općinskih izbora u ondašnjoj Kraljevini Jugoslaviji. Vodstvo HSS-a ohrabreno uspjehom te stranke na parlamentarnim izborima održanim 5. svibnja 1935., unatoč tomu što nisu bili posve demokratski i slobodni, navrijeme je počelo s predizbornim aktivnostima za općinske izbore predviđene za kraj spomenute g. 1936. Uredništvo splitskih novina *Jadranski dnevnik*, koje je tu sve popularniju hrvatsku stranku sve odlučnije podupiralo, uvrstilo je u 209. broj toga lista sljedeći članak pod naslovom

“Konferencija pristaša dr. Vlatka Mačeka u selu Svinišće i Kučiće”:

Pošto se približuju dani općinskih izbora u Omišu, vodstvo b. HSS iz Splitske organiziralo je nekoliko konferencija u omiškoj krajini, da upozna narod o važnosti općinskih izbora.

Jedna od sazvanih konferencija održana je 5. IX. u selu Svinjišće-Kučiće, gdje je narod listom uz dr. Vlatka Mačeka. Konferenciju kojoj je prisustvovalo oko 500 ljudi otvorio je seljak Bilić Jozo te predstavio narodu Paška Kaliternu, predsjednika b. kotarske organizacije HSS i dra Jo-

Blagoslov zastave s oznakama HSS-a u Svinišću

sipa Berkovića, narodnog zastupnika. Okupljenom narodu Kaliterna je preporučio bratsku slogu i vjernost g. Vlatku Mačeku i obrazložio da se u općinske izbore ide samo zato, da se preuzme općinu od onih ljudi koji nisu uživali narodno povjerenje, koji su uništili narodnu imovinu, trošeći je u bilo što, samo ne u interes naroda omiške krajine, naglasio da na tim općinskim izborima treba pokazati još jaču snagu, nego na izborima petog maja.

Nakon Kaliterne govorio je dr. Berković koji je biranim riječima opisao rad i požrtvovanje blagopokojnog Učitelja i vođe Stjepana Radića, koji je i samog sebe žrtvovao na oltar boljitka hrvatskog seljaštva. Sretni smo, kazao je da ta žrtva nije ostala besplodna, jer ideja, koju je on naučavao spojila je nas sve, seljake, radnike i građane. Pobjedu, koju smo

izvojevali petoga maja, imamo samo vama seljacima da zahvalimo, a čitav kulturni svijet gledao je s udivljenjem divovsku borbu, koju ste tako junački izdržali. Kao što ste do sada bili složni, tako budite i od sada sve do konačne pobjede, do potpune slobode.

Govore narodnih vođa prekidao je narod oduševljenim odobravanjem i klicanjem, a nakon održane konferencije bile su narodnim vođama priređene spontane manifestacije uz poklike dru Mačeku i Hrvatskoj.

Sljedećega 27. rujna održana je u Gatima konferencija članova užih odbora HSS-a svih 26 organizacija iz sela Općine Poljica. Otvorio ju je Ivan Kačunko, predsjednik podkotarske organizacije HSS-a, koji je odmah predao riječ Pašku Kaliterni (1890.-1944.)¹, Kaliterna je

¹ Splitsčanin je Paško Kaliterna potkraj dvadesetih i tridesetih godina bio na čelu kotarske orga-

u svom govoru prikazao značenje predstojećih općinskih izbora. Potom je svoj govor održao dr. Edo Bulat. Nakon tih govora utvrđeno je da je većina mjesnih organizacija već izabrala kandidate za općinske vijećnike i njihove zamjenike, a onima koji to još nisu bile izvršile, naređeno je da iz što prije izaberu. Taj je trosatni skup završen u podne.

Po završetku te konferencije u Gatima spomenuta su dvojica stranačkih prvaka otišla u Svinišće na veliku svečanost blagoslova zastave tamošnje mjesne organizacije HSS-a. Novinsko izvješće tu „velebnu posvetu“ opisuje ovako:

Nakon održane konferencije u Gatima Paško Kaliterna i dr. Edo Bulat pošli su u Svinišće, gdje je bila održana velebna posveta barjaka, kojoj je prisustvovalo ne samo cijelo selo, nego i mnogi seljaci iz okolice, a koju su proslavu uveličali i Omišani koji su s automobilima i autobusima doveli sa sobom glazbu i pjevački zbor. Posveta barjaka izvršena je ispred crkve. Pored župnika don Stipe Kaštelana,² koji je biranim riječima prikazao značenje narodne zastave, govorio je Paško Kaliterna, pozivajući sakupljeni narod na vjernost vodji dr. Mačku, Hrvatskoj seljačkoj stranci i narodnoj zastavi. Pri dolasku govorili su također predsjednik mjesne organizacije b. HSS i glavar sela Svinišća. Narod se je uvelike veselio ovome svome slavlju koje je uspjelo preko svakog očekivanja.

Sa proslave bio je također poslan brzojav Predsjedniku vodji dr. Mačku, koji je bio kum pri posveti i razvitku barjaka, a kojega je zamijenio Paško Kaliterna.

Na raskrižju puteva kod odlaska ponovno je govorio Paško Kaliterna a nakon toga i dr. Edo Bulat.

Povorka i govor u Omišu

Pri povratku iz Svinišća veliko mnoštvo Omišana iščekalo je glazbu, pjevački zbor i ostale izletnike, pak se je formirala povorka koja je pošla sve do mosta pa preko glavne ulice do općinske zgrade. Tu su izazvani od naroda ponovno govorili Paško Kaliterna i dr. Edo Bulat. Na poziv vodstva sakupljeni se narod u redu i miru razišao kući kličući burno vodji dr. Mačku i Hrvatskoj.

Blagoslov zastave s oznakama HSS-a u Kučićima

Blagoslovu nove zastave s oznakama HSS-a u Kučićima Jadranski je dnevnik pridavao posebnu pozornost. Unaprijed ju je najavio u tri uzastopna broja, prvi put u broju od 14. listopada, drugi od 15., treći od 16.

Prva najava, kraća, pod naslovom *Posveta zastave b. HSS-a* glasi: *18. ovoga mjeseca u selu Kučiće kod Omiša izvršit će se posveta zastave b. HSS. Za ovu priredbu vlada u čitavoj okolici veliki interes jer toga dana Kučiće slavi svog patrona Sv. Luku.*

Druga pod naslovom *Svečani blagoslov zastave b. HSS u Kučićima*, nešto duža: *Selo Kučiće kod Omiša sprema se, da na veoma svečani način obavi blagoslov nove zastave dneva 18. tekućega mjeseca. Kako toga dana spada Sv.*

nizacije HSS-a u Splitu. Na parlamentarnim izborima održanim g. 1935. i 1938. biran je za poslanika.

² Pogreška. Kada je župnik u svinišću bio Don Ivan Stanić, Kaštelan u Gatima.

ŽIVOT NAŠEGA GRADA

Jubilej u osiguravajućoj struci

Mihovil Nikolić generalni ravnatelj Srednja osiguravajuća zadruga navršava danas 49 godina svog plodnog rada kod tog naroda.

Koliko se dale 20. rujna 1887 u Kučićima kod Drušća, a nakon neprolazne Vihre trgovačkog škole (danas Trgovačka akademija), stupio je dan 20. X 1896 kao rješivač u osiguravajuću zadrugu Srednja, godine 1918 imenovan je upraviteljem zadruga u Sarajevu, odakle se nakon dvogodišnjeg plodnog rada povratio u rodni kraj u Zagreb, gdje bude iako savjetnik imenovan ravnateljom zadruga. U svaku od tih službi u struci prvotnog osiguravajuća odliča 1911 u imenovan.

Bez vana i bez ikakve prepreke uspio se Mihovil Nikolić, na osnovu svojih sposobnosti, energije, volje i ispravnosti u svojoj karijeri sve dalje, dale mu god. 1935, na temelju novog podjeljenog državnog zakonika ravnateljstva bita povisila ranga upravitelja Srednja, a iste godine bude imenovan ravnateljom deseteromjesečnog radnika (od. god. 1923 postavljen je za generalnog direktora toga zavoda).

Mihovil Nikolić stari od osam starije braće neostalih poželjnih vrjednih na radniku Srednja i njegova končina, da bi se razvidi da na vjenu dnuca vukućeg osiguravajućeg zavoda, a jednog od najbogatijih hrvatskih osiguravajućih društava u našoj zemlji.

Kao rođeni humanitarac savodje vanda srebrenu braću priklonio i posli svaki kazneni u Delmenciji. Najgora je kazna, da je otkazao u protivu splitski na temelju starobnog neprijateljstva, odgledati sebi i neprotivstaviti palbu.

Ue istom radu vukuća vana ostao je.

Posveta zastave b. HSS u Kučićima

U nedjelju prošle godine obavljeno je posveta zastave u selu Kučićima općine Omiš.

Kuma zastavi bile je seljanka Topić Ondina žena Vladimira. Kuma zastave, vođu dr. Mačka zastupao je g. Paško Kaliterna. Čitavo selo je bilo u svečanom raspoloženju. Mnoštvo naroda iz okolnih sela došlo je da uzveliča svečanost. Došla je također glazba iz Omiša i mnogih Omišana. Pred orkestrom, gdje se obavlja posveta, bio je podignut slavoluk sa natpisom: Živila Hrvatska, živio dr. Maček.

Pred orkestrom je podignut narodnog zastavljaka sa pet poljskih vijet, predsjednik tog. org. b. HSS u Kučićima. Imao je g. Kaliterna zahvaljuje na poslovanju, na što je istaknuo riječi: "Kako Vodi dr. Mačka i domovini Hrvatska".

Posveta čim posveta je obavio skupnik u Kučićima Don Miro Ludić, koji i kratkim govorom kaže da je naša zastava hrvatska i da je naša zemlja hrvatska. U ovom slučaju, na koje se obavlja posveta, sa koja su imenovani hrvatskih naroda. Neki se više nisu sastavili, stihali slobode i svojih prava, sa koje istina je naš veliki učitelj Stjepan Radić ovaj život hrvatski.

Za to je Stjepan Radić rekao: Digni se seljaci naroda i organiziraj se. Živila Hrvatska je željelo da narod vlada pobunom. Najbolji Radić je rekao: "Dobro je, ali ne treba biti seljaci, koji se jedinstvo nisu bili za prava hrvatske kao i on. Dr. Maček se re-

kao kao stovatelj hrvatski seli i sa dno hrvatske zemlje hrvatskog naroda. Naš vođa naše zemlje, koji je dobio u borbi sa hrv. selj. naroda.

Oni su sigurno i to da je dr. Maček u narodnom pregovoru. To je sve laž, i svi su, koji to govore, istina je ovu: Dr. Maček je bio jedan od hrvatskih naroda, koji je dobio u borbi sa hrv. selj. naroda. Oni su sigurno i to da je dr. Maček i od naroda sa naroda. Svi su trbali da se i u seli naša zemlja i onaj, ostao se tako sporazumljivo.

Neki stovatelj i jedinstvo naša je zemlja u area hrvatskog Stjepana Radića. Topić Ondina, koja je došla u borbi sa hrv. selj. naroda, koji je dobio u borbi sa hrv. selj. naroda. Oni su sigurno i to da je dr. Maček i od naroda sa naroda. Svi su trbali da se i u seli naša zemlja i onaj, ostao se tako sporazumljivo.

Nakon govora nar. zast. P. Kaliterna uzela je naša zastava Omiša. Topić Ondina, koja je došla u borbi sa hrv. selj. naroda, koji je dobio u borbi sa hrv. selj. naroda. Oni su sigurno i to da je dr. Maček i od naroda sa naroda. Svi su trbali da se i u seli naša zemlja i onaj, ostao se tako sporazumljivo.

Zastavnik Ivan Tomasić zaključio je da se vjerno hrvatske zastave.

Na kraju se P. Kaliterna zahvaljuje narodu za odaziv i poziva narod da se mirno rasudi.

Nastaje svečanost klanjanje Vrti dr. Mačka, slavnog hrvatskog, P. Kaliterna, i sv. selj. naroda.

Tako je završila ova lijepa svečanost.

Razgovor ugodi Tehnika i politika

Pred osam dana, 12. sv. ml. stvorena je na osiguravajućoj struci (hrvatska i neprijateljska) hrvatska prima Perna-Londona.

Prilikom toga, sa dvadesetak vagona, utala u Dinkovcu u selu, koja je naša u Dinkovcu, na vjenu dnuca vukućeg osiguravajućeg zavoda, a iste godine bude imenovan ravnateljom deseteromjesečnog radnika (od. god. 1923 postavljen je za generalnog direktora toga zavoda).

Poznat ravnatelj godinama Stjepana Kaliterna, koji se u obavljanju upravitelja, koji se od nje imati odgovornosti imenovanj i privreda. Svoji vijetki savodjeva post. imenovan je ravnatelj osiguravajućeg zavoda.

Glavni je — kaže on — to istina oštro izjavio, koji se u obavljanju upravitelja, koji se od nje imati odgovornosti imenovanj i privreda. Svoji vijetki savodjeva post. imenovan je ravnatelj osiguravajućeg zavoda.

Ove pobijede prvotnog naroda, koji se u obavljanju upravitelja, koji se od nje imati odgovornosti imenovanj i privreda. Svoji vijetki savodjeva post. imenovan je ravnatelj osiguravajućeg zavoda.

Na kraju se P. Kaliterna zahvaljuje narodu za odaziv i poziva narod da se mirno rasudi.

Rezultati općinskih izbora u Primorskoj banovini održanih 15. studenoga 1936.

Luka, pokrovitelj ovoga sela, to će biti još svečanija proslava, jer će prisustvovati dosta naroda iz bliže i dalje okolice. Na Pristavu će doći i prvaci b. HSS iz Splita na čelu s g. Paškom Kaliternom. Isti će spomenutoga dana održati dogovor s pristajama u Zadvarju, odakle će doći u Kučiće oko 2 sata poslije podne i tada će biti izvršen blagoslov zastave.

Treća je dodana obavijesti o skorim konferencijama b. HSS u Supetru u subotu 17. listopada i u Zadvarju u nedjelju jutro 18. listopada. Za tu drugu naglašeno je da će biti za cijelu općinu Krajišku te da će u njoj sudjelovati delegati svih mjesnih izbornih organizacija b. HSS iz cijele općine Šestanovac. Nakon toga slijedi odlomak koji glasi: Poslije podne g. Kaliterna odlazi u selo Kučića gdje će se obaviti posveta zastave b. HSS. Za ovu svečanost vrše se velike pripreme,

jer će svečanostima sudjelovati i seljaci okolnih sela, a isto tako i hrvatska glazba iz Omiša.

Opširno izvješće o toj velikoj svečanosti održanoj u Kučićima na blagdan Sv. Luke 1936. iste su novine objavile u svom broju od 20. listopada:

U nedjelju poslije podne obavljena je posveta za stave u selu Kučićima općine Omiš. Kuma zastavi bila je seljanka Topić Ondina žena Vladimira.

Vođu dr. Mačka zastupao je g. Paško Kaliterna. Čitavo selo je bilo u svečanom raspoloženju. Mnoštvo naroda iz okolnih sela došlo je da uzveliča svečanost. Došla je također glazba iz Omiša i mnogih Omišana. Pred orkestrom, gdje se obavlja posveta, bio je podignut slavoluk sa natpisom: živila Hrvatska, živio dr. Maček. Pred

Pobjeda narodnog otpora i hrvatskog ponosa

Interesni izbori - mladim braćo budućnosti

U 35 općina općina Hrvatske danas su izvedeni od ljudi, hrvatski izbori za slobodni izbori braće i sestara i mladih ljudi, izabrani su ljudi, namjeravajući osloboditi našu zemlju od neprijateljske okupacije i uspostaviti hrvatsku samostalnost.

U našim izborima, koje su izvedene u 35 općina, izabrani su ljudi, hrvatski izbori za slobodni izbori braće i sestara i mladih ljudi, izabrani su ljudi, namjeravajući osloboditi našu zemlju od neprijateljske okupacije i uspostaviti hrvatsku samostalnost.

Te je bila naša i naša zemlja, namjeravajući osloboditi našu zemlju od neprijateljske okupacije i uspostaviti hrvatsku samostalnost.

Te je bila naša i naša zemlja, namjeravajući osloboditi našu zemlju od neprijateljske okupacije i uspostaviti hrvatsku samostalnost.

Zvanične liste b. HSS dobile su 95 981 glas i 26 općina

Kotarske Općine

OPĆINA MAŠTAR LUGAN
Upisanih birača 459, glasova 703 i to za b. HSS 342, a za ostale 161.

OPĆINA SOLTVA

Upisanih birača 100, glasova 149 i to za b. HSS 94, a za ostale 55.

OPĆINA BROS

Upisanih birača 477, glasova 1121, za b. HSS 659, a za ostale 462.

OPĆINA KURJACI

Upisanih birača 2890, glasova 2008 i to za b. HSS 1042, a za ostale 966.

OPĆINA KILANJEVCI

Upisanih birača 2630, glasova 2802, za b. HSS 1470, a za ostale 1332.

OPĆINA BUNA KAMENIČKA

Upisanih birača 100, glasova 90, za b. HSS 52, a za ostale 38.

OPĆINA TROGIRI

Za b. HSS 2250, a za ostale 1500.

OPĆINA LICEVCI

Upisanih birača 1500, glasova 1500, za b. HSS 1500, a za ostale 0.

Kotarske Općine

OPĆINA SUPETAR
Upisanih birača 428, glasova 801, za b. HSS 400, a za ostale 401.

OPĆINA BELCA

Upisanih birača 110, glasova 110, za b. HSS 110, a za ostale 0.

OPĆINA ŠIBOVAN

Upisanih birača 312, glasova 312, za b. HSS 312, a za ostale 0.

OPĆINA MILNA

Upisanih birača 423, glasova 820, za b. HSS 400, a za ostale 420.

OPĆINA NERETVA

Upisanih birača 186, glasova 332, za b. HSS 186, a za ostale 146.

OPĆINA SUPETAR

Upisanih birača 181, glasova 311, za b. HSS 181, a za ostale 130.

Kotarske Općine

Upisanih birača 120, glasova 200, za b. HSS 120, a za ostale 80.

Općina Makarska

Upisanih birača 1300, glasova 510, za b. HSS 510, a za ostale 0.

Općina Makarska

Upisanih birača 250, glasova 430, za b. HSS 430, a za ostale 0.

Općina Makarska

Upisanih birača 300, glasova 1600, za b. HSS 1600, a za ostale 0.

Općina Makarska

Upisanih birača 110, glasova 110, za b. HSS 110, a za ostale 0.

Općina Makarska

Upisanih birača 110, glasova 110, za b. HSS 110, a za ostale 0.

Općina Makarska

Upisanih birača 110, glasova 110, za b. HSS 110, a za ostale 0.

Općina Makarska

Upisanih birača 110, glasova 110, za b. HSS 110, a za ostale 0.

Općina Makarska

Upisanih birača 110, glasova 110, za b. HSS 110, a za ostale 0.

Gornji dio 2. stranice Jadranskoga dnevnika od 16. XI. 1936. na kojoj su prikazani rezultati općinskih izbora održanih 15. studenoga.

crkvom je pozdravio narodnog zastupnika sa par prigodnih riječi predsjednik izborne organizacije b. HSS u Kućićima Josip Bilić. P. Kaliterna zahvaljuje na pozdravu, na što prisutni narod kliče Vođi dr. Mačku i slobodnoj Hrvatskoj.

Svečani čin posvete je obavio župnik u Kućićima Don Marko Luetić, koji u kratkom govoru kaže da je naša zastava simbol naše slobode, za koju smo se borili i borit ćemo se. Neka Bog čuva našeg vođu dr. V. Mačka. G. Paško Kaliterna uzeo je tada riječ i rekao: Draga braćo seljaci i sestre seljakinje: u vašoj općini po drugi put se blagoslivljuje zastava, za koju su izginule hiljade hrvatskih boraca. Neka se vije naša zastava, simbol slobode i

socijalne pravde, za koje ideale je naš veliki učitelj Stjepan Radić svoj život žrtvovao.

Za to je Stjepan Radić rekao: Digni se seljački narode i organiziraj se. Blagopokojni Radić je zahtijevao da narod vlada sobom. Blagopokojni Radić je ostavio dostojnog nasljednika, koji se jednako tako bori za prava čoujeka kao i on. Dr. Maček se rodio kao siromašni činovnički sin i on dobro znade nevolje seljačkog naroda, Naš vođa neće uzmaknuti niti podleći u borbi za hrvatski seljački narod.

Čuli ste sigurno i vi da je dr. Maček u nekim pregovorima To je sve laž i svi lažu koji to govore. Istina je ovo: Iz Beograda dolaze dnevno ljudi i emisari kod dr. Mačka i nude

mu koješta. Međutim on kaže: *Mi Hrvati smo svi kao jedan u b. HSS i mi znamo što hoćemo. Samo treba da to i vi Srbi tako napravite i onda ćemo se lako sporuzumiti. Našu složnost i jednodušnost nam je usadio u srca blagopokojni Stjepan Radić. Poslije njegove smrti su naši neprijatelji mislili da ćemo se raštrkati. Nas međutim ni diktatura nije mogla slomiti. Danas je dužnost svakoga Hrvata da se organizira u b. HSS, jer je to jedini predstavnik hrvatskog naroda. Neka žive naš veliki vođa dr. V. Maček! Neka živi slobodna Hrvatska!*

Nakon govora narodnog zastupnika P. Kaliterne uzima riječ kuma zastave Ondina Topić: „Ja kao jedna od hrvatskih majka koje odgajaju čestite Hrvate zahvaljujem vam na povjerenju i zaklinjem se da ćemo vjerno stajati uz našu dragu hrvatsku zastavu“.

Zastavnik Jozo Tomasović zaklinje se da će vjerno čuvati zastavu.

Na koncu g. P. Kaliterna zahvaljuje narodu na odazivu i poziva narod da se mirno razide.

Nastaje urnebesno klicanje vođi dr. Mačeku, slobodnoj Hrvatskoj, P. Kaliterni, hrvatskom seljačkom narodu itd.

Tako je za vršila ova lijepa seoska svečanost.

Rezultati općinskih izbora u Primorskoj banovini održanih 15. studenoga

List je Jadranski dnevnik svoje izvješće o rezultatima tih izbora naslovio *Pobjeda narodnog otpora i hrvatskog ponosa*. U uvodnom dijelu prigodnoga komentara objavljenog u prvom stupcu druge stranice napisano je:

U 195 seoskih općina Primorske banovine provedeni su jučer općinski izbori – prvi slobodni izbori nakon toliko mučnih i teških godina, kada su u našim općinama vladale, zapravo haračile i pašovale, nametnute općinske uprave, desna ruka političkih eksponenata autoritativnog režima. U našim dalmatinskim općinama vodili su kroz čitavo vrijeme autoritativnog i diktatorskog kursa ljudi bivše JNS,³ kojima je bila zadaća i najpreča dužnost, da pred vlastima tobože predstavljaju narod svojeg područja, a u stvari da se brinu, kako bi formalno osigurali svojim naredbodavcima senatorski mandat ili koji glas za nosioca državne liste i na taj način im osiguraju ulaz u parlament. To je bila zadaća i dužnost ovih nametnutih općinskih uprava prema gore, a prema dole uhljebljenje svoje i svojih eksponenata po varošima i selima na račun općine i teret zajednice u formi općinskih namještenika, lugara i nadlugara, putara i natputara, glavara, poljara, čauša i rondara, općinskih pisara i općinskih redara, bez obzira na volju naroda i osjećaje pučanstva i potrebe općine. (...).

³ JNS je skraćenica za *Jugoslavensku nacionalnu stranku*, koja je osnovana nakon parlamentarnih izbora u studenom 1931. po naputcima iz režimskoga vrha. Promicala je jugoslavenski nacionalni unitarizam i centralizam. Njezini su članovi svim silama podupirali velikosrpstvo i šestosiječanjsku diktaturu. Od njezinih stranačkih vođa najpoznatiji je Bogoljub Jevtić (1886.-1960.), pa se pristaše u nas nazivalo „jevtićevcima“. On je bio nosilac stranačke liste na izborima održanim 5. svibnja 1935., na kojima je ta stranka, uz pomoć raznih vrsta grubog nasilja, dobila velik broj zastupničkih mandata, ali ipak ne dovoljno za sastavljanje nove vlade, pa se potom raspala.

Dalmatinska Hrvatska je i ovoga puta pokazala čitavom hrvatskom narodu i njegovim protivnicima da je dostojna časnog naziva »kolijevka hrvatstva« Hrvati iz Dalmacije jučer su pokazali, da žele i dalje ostati u prvim redovima hrvatske narodne borbe. Ova najnovija pobjeda na općinskim izborima najbolja je garancija, da je za uvijek slomljena samovolja nametnutih protunarodnih ljudi u upravama naših općina (...). U hrvatskom narodnom pokretu ima mjesta za sve poštene ljude dobre volje, koji žele orati na narodnoj njivi i koji osjećaju sposobnost da zaoru koju dublju brazdu na zapuštenoj ledini narodnog blagostanja, jer baš ta velika ledina u našem gospodarski i kulturno zaostalim seoskim općinama treba dobrih ispravnih orača i radnika.. Ali kao dokaz ove sposobnosti narod će više ocijeniti saujest, odlučnost, nepopustljivost, nego li i najgrlatija obe-

ćanja pojedinaca koji se bez potrebe izdvajaju iz narodnih redova. (...) Ova veličanstvena pobjeda je prva etapa u hrvatskom pokretu, da Hrvati skinu sa svojih leđa nepodnošljivi jaram autoritativnog režima, ona je najtvrdi zalog da hrvatski narod ide sigurnim korakom boljim danima sretnije budućnosti.

Na tim izborima, prvim u staroj Jugoslaviji koji se mogu nazvati slobodnim i demokratskim, službene su liste HSS-a dobile ukupno 95.981 glas i većinu u vijećima 76 općina Primorske banovine. U mnogima su od tih svi tada izabrani vijećnici bili kandidati HSS-a, a u pretežnom broju ostalih općinskih vijeća većina. U našoj okolini HSS je potpunu pobjedu ostvario u tadašnjoj Općini Poljica. U Općini Omiš od upisanih je 1577 birača izišlo na izbore njih 1141, od čega je 669 glasača dalo svoj glas za listu HSS, kojoj je nosilac bio Marijan Popovac, a za listu Josipa Tomasovića 472. S prve je liste

Rezultati parlamentarnih izbora održanih 11. prosinca 1938. u Primorskoj banovini

Kotar	Stojadinović	Maček	Ljotić		Kotar	Stojadinović	Maček	Ljotić
Benkovac	4.277	7.487,	909		Hvar	776	4.325	24
Biograd n/m	816	6.206	31		Bugojno	4.185	5.116	8
Brač	506	3.355	10		Konjic	4.177	3.390	1.188
Knin	5.963	7.867	176		Livno	754	7.467	138
Korčula	835	2.990	-		Ljubuški	545	11.244	1
Makarska	916	4.858	1		Prozor	1.214	2.556	-
Metković	72	4.169	1		Stolac	3.129	6.031	141
Preko	319	4.049	1		Tomislavgrad	425	6.814	4
Sinj	2.192	12.3881	18		Imotski	422	10.763	1
Split (grad)	2.334	8.386	58		Šibenik	3.118	11.870	161
Split (kotar)	1.617	18.423,27	27		Mostar	3.794	14.764	486

izabrano 26 općinskih vijećnika, a s druge 4 vijećnika. U susjednoj Općini krajiškoj (Šestanovac) upisano je 2699 birača, glasovalo njih 1602, za listu HSS-a kojoj je nosilac bio Tadija Vukušić 1476, a za listu JNS (Jugoslavensku nacionalnu) 126.

Zaključak

Zahvaljujući ozračju velikog oduševljenja većine Hrvata uspjehom koji je na izborima održanim 5. svibnja te g. 1935. imala Hrvatska seljačka stranka (usprkos tomu što ga je tadašnji režim prije i u tijeku samih izbora kojekakvim nedemokratskim sredstvima nastojao spriječiti) došlo je do sve snažnijeg otpora srpsko-jugoslavenskoj hegemonističkoj vladavini. Stoga se godine od 1935.-1939. može spravom nazvati prvim „hrvatskim proljećem“ dvadesetoga stoljeća.

Ono je završilo, nažalost, tragično, i to zbog skorog izbijanja užasnoga II. svjetskog rata, kad su se na području Banovine Hrvatske, stvorene g. 1939. sporazumom Cvetković-Maček, tijekom otprilike četiri godine vodile žestoke bitke između čak šest različitih vojski. Tako zamršenih ratnih prilika nije bilo nigdje u tadašnjoj Europi.

Mnogo sretniju sudbinu ne će imati ni slično drugo „hrvatsko proljeće s kraja šezdesetih i početka sedamdesetih, koje se pojavilo doba postupnog popuštanja terora komunističke diktature.

Svejedno, oba su imala veliko značenje, jer bez ozračja stvorenog u doba dvaju spomenutih velikih narodnih pokreta jedva da bi bilo moguće treće „hrvatsko proljeće“ s početka devedesetih

godina, u kojemu je uz zaista velike žrtve obranjena sloboda pojedinaca, cijeloga hrvatskoga naroda i drugih građana te napokon stvorena samostalna i demokratska Republika Hrvatska.

To što se evo već gotovo tridesetogodišnje razdoblje svojevrsnoga demokratskog odrastanja te mlade države pokazalo toliko mučnim, ne bi nipošto smjelo obeshrabriti sadašnja i buduća hrvatska pokoljenja da svojim zalaganjem na raznim područjima života i djelovanja, a ne samo političkom, osiguraju bolju budućnost pripadnicima hrvatskoga naroda i svim ostalim hrvatskim građanima.

Nekad stožerna hrvatska stranka HSS u sasvim novim okolnostima obnovljena 1990. nije to više uspjela biti čak se pretvorila u svoju suprotnost. Slična negativna preobrazba prijete sada HDZ-u i nekim drugim strankama.

⁴ Dimitrije Ljotić (1891.-1945.), srpski političar i suosnivač stranke *Jugoslavenski narodni pokret Zbor*.

TRI RUKOPISNE LIKARUŠE IZ KUČIĆA

Ljudi su – razumije se samo po sebi – uvijek nastojali naći lijeka svojim zdravstvenim tegobama raznih vrsta. U naše je doba medicinska znanost dosegla u svom razvoju vrlo visoku razinu, a tako i farmakologija, znanost o lijekovima. Učinkovito pomažu ljudima u liječenju mnogih više ili manje opasnih bolesti, ali nipošto svih, što je cilj koji je, nažalost, nedostižan.

Nekoć je ljudima na selu bilo mnogo teže doći do liječnika nego onima koji su živjeli u gradovima, većini seljaka i nemoguće. Mnogima u gradovima i selima nije bilo moguće kupovati skupe lijekove u ljekarnama, pa su bili prisiljeni svojim bolestima tražiti lijeka u prirodi. Iskustva stečena u tom pogledu tijekom stoljeća prenosila su se usmeno, ali i pisanjem knjiga i knjižica o liječenju i lijekovima. U našem užem kraju takve su pučke priručnike najčešće naslovljavali riječju „likaruša“.

Tim se starim priručnicima rado bave znanstvenici, najviše oni koji proučavaju povijest medicine. Zahvaljujući tomu u nas je tiskom objavljen već niz spomenutih pučkih likaruša koje su sačuvane kao rukopisi. Tako je, na primjer, Hrvatsko znanstveno društvo za povijest zdravstvene kulture s Medicinskoga fakulteta Sveučilišta u Rijeci izdalo g. 2011. *Libar od likarij don Petra Kaštelana*, za koji je taj pop glagoljaš napisao da je „ispisan iz latinskoga štampanoga iskušana pravo 1646.“

On ga iz nekoga starijega primjerka prepisao godine od Isusova „slavnog porođenja na 1779.“, dok je još bio po-

sve mlad svećenik, tada vjerojatno bez nekoga pastoralnog zaduženja (Zna se o njemu samo to da je rođen sredinom 18. st., za svećenika zaređen g. 1775. ili 1776., vršio svećeničku službu u Zakučcu od 1785. do 1789., umro 1816.). U spomenutom su riječkom izdanju i popratni tekstovi četvorice stručnjaka Nikole Kujunžića, Ante Škrobonje, Milana Glibote i Petre Gašparac. Taj *Libar*, sadrži, kako kažu priređivači, 250 starinskih recepata za ljudsku primjenu i 10 za životinjsku. Lijekovi su uglavnom biljnoga podrijetla, a ima i životinjskoga i mineralnoga podrijetla. Zanimljivi su, kažu, ondašnji pučki nazivi bolesti i lijekovitoga bilja. Tu su i molitve za ozdravljenje, ali je, naglašavaju priređivači, „isključena bilo kakva veza s čaranjem i magijom“.

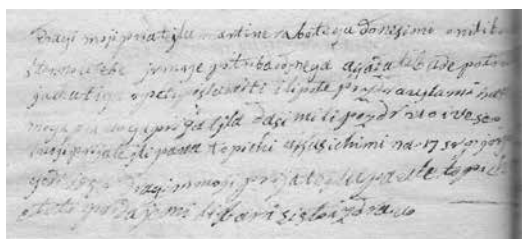
Nama Kučićanima to riječko izdanje može biti zanimljivo po tome što je don Petar Kaštelan iz naše bliže okolice,⁵ ali glavni povod našega pisanja o „likarušama“ nije ono nego knjiga koju je godinu dana prije, tj. 2010., objavila Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti u Zagrebu pod naslovom: *Knjige od likarije. Faksimil i obrada dviju likaruša pisanih hrvatskom ćirilicom*, a još više mala rukopisna likaruša iz obiteljske zbirke knjiga i rukopisa Ćire Tomasića pok. Marka (1896.-1991.).

Prve dvije koje su, kako je već rečeno,

⁵ Podrijetlom je iz Ostrvice, u Zakučcu možda i u njoj rođen, a svakako tu s roditeljima i braćom živio od ranog djetinjstva. Potpisivao se u zakučkoj matičnoj knjizi najčešće: *ja don Petar Kaštelanić i Kaštelanić Parvinčić, rjeđe Kaštelan*).

objavljene u istoj knjizi g. 2010. nama su zanimljive stoga što su one barem od sredine 19. do sredine 20. stoljeća bile vlasništvo naših Kućićana. Vjerojatno obje, a sigurno druga od njih, u vlasništvu Pavla Topića sina Grgina i Matije Šarac (1842.-1919.), brata profesora don Marka Topića (1845.-1913.) a oca don Grge Topića (1872.-1956.). Tu knjigu je priredio Jeseničanin Ante Nazor stariji, a u njoj su pri kraju tekstovi: *Povijesni osvrt na Poljica* autora Ante Vukovića mlađega i prilog Marinke Šimić *Hrvatska ćirilica*.

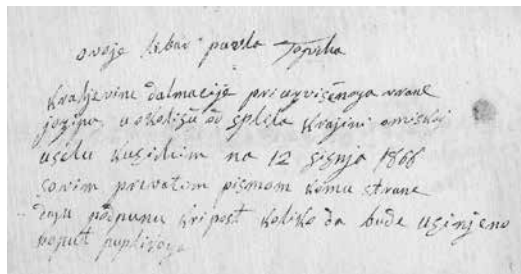
Povezanost tih dviju *Likaruša* s Kućićima u tom izdanju nije, nažalost, ni spomenuta, iako je ona očita, za prvu iz svjedočanstva Mirka Dražena Grmeke, najboljeg poznavatelja povijesti medicine u nas, za drugu iz dvaju zapisa unesenih u izvorni rukopis g. 1850. i g. 1868. Priređivač Vuković govoreći uvodno o prvoj kaže da je prema Grmekovu pisanju nađena u Omišu pa nazvana omiškom te dodaje da je „navodno“ bila vlasništvo don Grge Topića.

Što se tiče druge od tih dviju likaruša u prvom zapisu datiranom vjerojatno godine 1856. (vidi u knjizi faksimil na str. 149) latinicom je napisano pismo Pave Topića, tada samouka dječaka od četrnaest godina, koje glasi: *Dragi moj prijatejlu Martine Rabotegu, donesi mi oni librich štono u tebe, jer mi je potreba od gnjega, a kada ti bude potre-*

ba, ja chu ti ga opet poslaxiti; i lipo te pozdravljam kako moga pravoga prijat/e/jla. Da si mi pozdr/a/vo i veseo. Tvoj prijatejli Pave Topichi. U Kućićimi na 17. srpgnja godi/ne/ 1856.? /zadnja brojka izbljedjela pa nije sasvim sigurno koja je zapravo! – Martin je poslije u toj knjižici, nastavljajući ondje gdje svršava Topićevo pismo, vlastoručno i također latinicom napisao svoj odgovor: *Dragi moj prijatejlu Pavle Topichu, eto ti pridajem libar i stoj zdravo.*

Napominjemo da je Martin Raboteg sin Nikolin i Šime Ora rođen 1835., umro 1901. Vrlo je zanimljivo da Pave svoje pismo Martinu, nemajući valjda trenutno pri ruci list papira, piše na praznom dijelu 67. stranice te likaruše, a Martin, vraćajući mu posuđenu knjižicu (*librić*), opet na istom mjestu bilježi da mu ju je vratio.

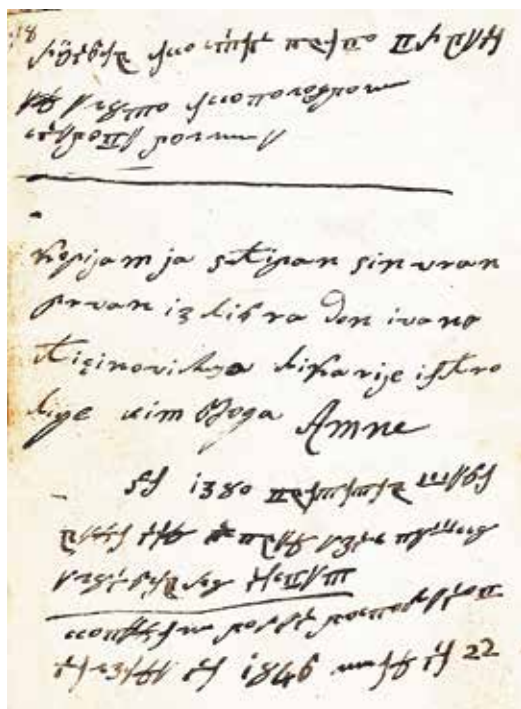
Druga je Pavina bilješka napisana na posljednjoj stranici te likarušen(u knjizi na str. 154.), na kojoj prije ništa nije bilo pisano, a glasi: *Ovo je libar Pavla Topića, Kraljevine Dalmacije priuzvišenoga Vrane Jozipa, u okolišu od Splita, krajini omiskoj, u selu Kućichim na 12. sičnja 1866. S ovim privat/n/im pismom komu strane daju podpunu kripost, koliko da bude ućinjeno poput puplikoga.* Opaziti je da Pave nije pisao ni te godine 1866. u skladu s Gajevim pravopisom, osim slova „š“. To

nije nipošto čudno, jer je, kako je već spomenuto, bio samouk. Neočekivano je, međutim, da on u bilješci o svome pravu vlasništva na tu likarušu (*libar*) navodi nazive pokrajine (*Kraljevina Dalmacije*) uz spominjanje imena cara i kralja Frane Josipa, okružja (*okoliša*), općine (*krajine*) i sela, pa nakon što je naveo dan, mjesec i godinu toga zapisa, dodao u ono doba uobičajen obrazac početka privatno sklopljene pogodbe između dvojice vlasnika neke imovine pisane hrvatskim jezikom.

Rukopisna knjižica Likarije i strolige

To je ukoričena mala knjižica sačuvana u obitelji pok. Ćire Tomasovića Markova veličine 15 x 10 cm. Sastoji se od 16 listova, odnosno 32 stranice, od kojih su četiri prazne (1., 30., 31. i 32.). Korice su joj od kože smeđe boje. O prepisivanju se zna samo iz onoga što je latiničkim pismom napisano na sredini i pri dnu 18. stranice: *Kopijam ja Stipan sin Vran/e/ Pervan/a/ iz libra don Ivana Tičinovića likarije i strolige. U ime Boga. Amne !!!*. Ispod toga je, zacijelo također njegovom rukom, ali bosančicom napisan redak zagonetna sadržaja: *Na 1380. vratatar šibarija najprije izn// pušku i lunbardu na svit. Zatim je s kraja na kraj te stranice povučena ravna crta, a ispod nje bosančicom piše: Kopijam godin Gospodinov nalzaji !!! na 1846. maja na 22.*

Prepisivač Stipan Pervan sin Franin (1825.-1866.) bio je u svoje doba jedan od malobrojnih pismenih ljudi u Kučićima i okolnim selima. Naučio je oba spomenuta pisma upotrebljavana

Zapis Stipana Pervana, prepisivača

tada u našem kraju: hrvatsku ćirilicu (bosančicu) i latinicu. Vjerojatno je bio samouk. U odrasloj je dobi svojim suseljanima pisao privatne kupoprodajne ugovore, iako mu vještina u pisanju nije bila osobito razvijena, što nije čudno za samouka pisara ili onoga tko je tek kraće vrijeme učio pisati kod mjesnog župnika don Ivana Božića ili sumještana don Stipana Tomasovića. Treba svakako spomenuti i to da je tekst na stranicama od prve do pete i od 20. do 29. pisan nešto bljeđom tintom i donekle različitim potezima pera ali, čini se, ipak istom rukom. Još važnija je opaska da je prepisivač, Pervan ili možda neki od onih koji su prije njega taj isti tekst prepisivali sve do primjerka don Ivana Tičinovića (1795.-1852.), a taj je Pervanu služio kao predložak, izostavljao u nekim riječima po neki samoglasnik,

najčešće „e“ ili „o“, i suglasnik, najčešće „j“, zacijelo nehotice. U ovom su našem navođenju nekih recepata i nagađanja tako ispuštena slova, radi boljeg razumijevanja, dodana u kosim zagradama, upitna čitanja dodanim upitnikom također u kosim zagradama, neobični oblici riječi dodanim usklikom, a mjesta nečitljivih slova u nekim riječima označena su u crticama ---.

U Pervanovu zapisu čitateljevu posebnu pozornost izaziva izraz *stroliga*, koji je zacijelo u naslovu knjižice kojoj je vlasnik bio Kostanjac don Ivan Tičinović a Pervan je g. 1846. prepisao (*kopijao*). Riječ je „*stroliga*“ u ono doba upotrebljavana u raznim značenjima. Korijen joj je u talijanskim riječima „*strologo*“ (izvorno *astrologo*) i „*strologare*“ (*astrologare*) kojima je prvotno značenje pogađanje po zvjezdama, odnosno po zvjezdama pogađati. S obzirom na onaj dio sadržaja same knjižice, u kojemu se ne radi o lijekovima i liječenju nego o nekoj vrsti vremenskih i raznih drugih prognoza, u ovom bi slučaju našoj dijalektalnoj riječi *stroliga* najbolje odgovarao standardni hrvatski izraz „nagađanje“.

U ovom kratkom opisu te rukopisne knjižice nije, naravno, moguće navoditi mnogo u njoj navedenih recepata. Među zanimljivijim su – što ne znači, dakako, da su i dobri i korisni – sljedeći:

- *Da se čovik pomladi: Jidi rusmarina, pomladiće /se/ kako ora i daje kripost u svim udilim /?/ čoviku.*
- *Da imaš mudrost i zdravlje, vari rusmarina i jidi i njime maži: povrača se pamet i snaga i doodi čovik mlađi.*

- *Koga boli utroba, vari rusmarina u dobroj kvasini, privi/j/ na utrobu, lik dobar od života.*
- *Od groznic/e/: Cvita rusmarina vari u vinu i kada bude varno, neka pri-noći na v/i/dru pak pi/j/ na šćesrc /!/.*
- *Komu oči suzi potiču: istuci bokvicu, izažmi i procidi oni sok pak onim maži oči.*
- *Od glu/h/ot ušiju: soka od rutu/e/ i livaj u uši izat/i/sni pamukom uši.*
- *Koga uši bol/e/: divlj/e/ tikve i masla uli/j/ u uši.*
- *Koga ujide pas: uzmi koprva s maslom i zavi/j/ ranu, lik dobar.*
- *Koga boli grlo, divlj/e/ tikve koren uzmi, izkrižaj /j/e, vari u mluku i metni na čistu krpu pak privi/j/ na grlo.*
- *Ako vlasi ne mogu niknut: svari vdi-koga /?/ u ulju i tizim maži; niknut ć/e/ vlasi.*
- *Za gojiti vlase: dobaviš sala od griv/e/ konjske i divlj/e/ tikve i povri-gaj na tavi neka se učini kako m/e/ lim; tim maži vlas --- dobro; ovo j/e/ stvar kušana.*
- *Od groznic/e/ koja često vata: žigari-ricu od žab vodn/i?/ i suši, učini u pra/h/ i daj popiti učm /?/ očše /?/.*
- *Koga usta bol/e/: simena od lana istuci i smišaj s m/e/dom i maži usta.*
- *Komu smrd/e/ zubi: bokvic izažmi soka i onim ispiraj zube.*
- *Od bradavica: krvi od žab/e/ škornače i onim maži.*
- *Komu su ulozi. Maži rakijom, istuci korena blušća, izažmi soka i onim maži.*

Stranice 7. i 8. iz rukopisne knjižice „Likarije i strolige“

- Za imati pivca v/e/lika: daj mu tri zrna papra pozobati.
Među „štroligama“ posebno su zanimljiva dva niza prognoza o vremenskim i općim prilikama tijekom godine.
Prva je od tih skupina povezana s danom u tjednu u koji u pojedinim godinama pada Božić:
  - Kad je Božić u n/e/dilju – zima dobra, jesen kišovita, žetva suva, --- dosta pogiba živini; koji vitar na Božić počm/e/ oni ć/e/ najviš/e/ vladati.
  - Božić u pon/e/diljak – zima dobra, jesen dobra, žetva daždiva, vitri veliki, vina dosta, č/e/lam pogiba.
- Božić /u/ utorak – zima snažna i vod/na/ životinji pogiba, nemoći velik/e/ u č/e/ljadi, pogiba mornarom, smrt ž/e/nam, žetva suva.
- Božić u sridu – zima zla i nemoći u ljudima, žetva suva, j/e/s/e/n vitrovita.
- Božić u četvrtak – zima n --- pod /?/ velik, žetva dobra, j/e/s/e/n v/e/dra i dobra u sv/e/mu obilnost i ula mladićim po - - ore.
- Božić u petak – zima snižniva, očimam bolest, j/e/sen /!//, žetva daždiva, j/e/s/e/n suva i v/e/dra, voća dosta, ula dosta mladićim pomore /!/.

- *Kada je Božić u subotu – zima n/e/loša, ž/e/tva suva, jes/e/n daždiva, voda malo, ovcam pripaša, starim ljudim pomor, vodam pogiba i suša velika.*

Druga je skupina povezana s položajem prvoga dana u svakom mjesecu – ne piše položaj čega – vjerojatno mjeseca na nebeskom svodu:

- *Jenara 1. – Ako stan/e/ pravo, bi/ti/će obilnost u svemu, ako pologom, glad v/e/liki.*
- *Vebrar – Ako stan/e/ pravo, to--- /dalje je nejasno napisano!/.*
- *Marač – Ako stan/e/ pravo, krast/e/na dicit, ako pologom, v/e/dro i lipo vrime.*
- *April – Ako stan/e/ pravo, bi/ti/ć/e/ vedro, ako pologom, bi/ti/ć/e/mnog/o/ nemoći.*
- *Maj – Ako stan/e/ pravo, bi/ti/ć/e/vedro, ako pologom, bi/ti/ć/e/mnog/o/ nemoći u ljudim.*
- *Juna – Ako stan/e/ pravo, bi/ti/ć/e/dobro, ako pologom, nemoći mnogo.*
- *Luja – Ako stane pravo, dobro, ako pologom, ništa dobro.*
- *Agusta – Ako stan/e/ pravo, obilnost u svemu, ako pologom, nemoći velike.*
- *Š/e/tembare !/ – Ako stan/e/ pravo, pripaša u svemu, ako pologom, vina dosta.*

- *Otonbar – Ako stan/e/ pravo, zima dobra, ako pologom, zim/a/ zla i snižna.*
- */Novembar je ispušten u prepisivanju/.*
- *Decenbar – Ako stan/e/ pravo, v/e/drina i lipo, ako pologom, snigovi gol/e/mi.*

Starim se ljekarušama ne može, naravno, pridavati praktičko značenje u liječenju bolesti u današnje vrijeme. Vrijedna su svjedočanstva za proučavanje povijesti liječenja i lijekova. Značajna su vrela i za poznavanje narodnoga života i običaja, stanja i razvoja hrvatskoga jezika i njegovih dijalektalnih posebnosti tijekom prošlih stoljeća, kao i vrste pisama kojima su napisane. Stoga ih s pravom ubrajamo u vrijedne kulturne spomenike.

Poznata su imena niza prepisivača takvih priručnika, među kojima su u ovom članku spominjani Petar Kaštelan i Stipan Pervan, ali ne i autora, stranih iz čijih se priručnika prevodilo pojedine recepte, i domaćih.

Sa zadovoljstvom ističemo da su čak tri takva pučka priručnika na određeni način povezana s Kučićima i Kučićanima, dva objavljena 2010. g. u Zagrebu u jedno te istoj knjizi i Pervanov neobjavljeni.

KRATAK OSVRT NA ŽIVOT POSLOVE, POTEŠKOĆE I IZRIČAJ U KUĆICIMA IZMEĐU DVA SVJETSKA RATA

Slavko Kovačić

Radnju i imena osoba u tekstu ne treba povezivati sa stvarnim imenima i događajima.

S Ivanom kod Mikanovi težaka

Tio je Mikan još u marču obasut loze ali se je uzdaždilo. Gnjoj je istrava po buri kroz sičanj. Uvi bi se vraća priko buška i nasika dva brimena drva i natovario magare. Baš početkom travnja, na svetoga Vinku, zoron dođe Joskan u vinograd, jerbo mu se zaja zidanjen pritorka. Križan komu je Mikan priploča pojatu, Šimun radi Cvite šta je nekoliko puta Marti kupila šušanj za pod živinu i Ćirilo koji nije puno žvelt, ali iz mižerije jerbo bi njegova Matija zajala koji put; šaku sočiva, prigršt brašna ili pure. Najskoli za vrime Kenove nedije kad raščika proprdeja, paričina i blitva radi ladnoće još ne izbije, mačkadur se isprazni, a načve rasuše.

S nogu prigrizu po suvu smokvu, zaliju gucajen rakije i u zabo. Mikan je već napunijo dva varičaka gnjoja. Prikržiše se. Niko odvali botu, niko dvi, kad ugledaše Ivana. Kroz grane navrj brda je već izbijala dikoja zraka sunca. A Ivan ti je već iz planine donijo parašol šušnja i iskrenijo pod krmaču koja se je prije niki dan oprasila. Na brku mu se pokazala smišak, pa su počele šale kontra njega na konto njegove Ivke. Ivan uđe u

red navri međe, a Ćirilo pomalo imbicilno dobaci: "Ko rano rani dvi sriće grabi." Jer se iz sovure u međi na nekoliko mista uplekala pirika i troskot. Sa pomjom i strpljenjen je tribalo sve pribrat pazeći na svaki kolinac. Za to je vrime kokuće Marta pomuzla kravu, podojila i izlučila janjce i kozliće, napunila jaslje, bacila kozan grma i napojila sve blago. Na komaštre navisila lopužu sa mlikon. Zamela šaku pure babi za doručak. Triba i pokupit skorup sa mlika kako bi u stapu izmela malo masla za dicu kad se vrata iz skule. Zakuvala je i krurv. Stavi ga na tronožac uz vatru da se ranije digne tisto. Razdilila je vatru jerbo dok se u bronzinu kuva raščika na tronogn će iskrabit za začvrljat sala od Janjove, izburjat sa kupuson prije polaska. Ručak triba bit kripan. Janjova je bila dobra po mliku, ali se dva puta izjalovila. Unda je Mikan proda Nikoli za u meso, a intramu je uzejo. Marta bi brzo utovila kravu, sina i grma joj nebi valilo, a još bi znala u maštolu za napoj zaparit smokovine, a i ubarila bi joj korenica kupusa, blitve i ripe, pa jon je Janjova bila debela ki brod. Još in je Nikola priko dogovora da bubrige i bubrižno salo pa su im se otegle ruke dok su sve donili na ćivaran kući. Bubrige su obarili. Bome i noge opeljušili, a na vatri kad su podašli zguli papke. Prokuvali, isikli i sve zalili u loj za koji gladni dan. Ono lipše salo posolili, zavajali i obisili na čeranjan za za-

činit raščike i pure. Od priostalog loja su napravili sapun. Debeli drob, sirišće i knjige su ogarzali, obarili, malo posolili, iskrabili loja i zalili. Od gužnjače su napravili tripice, a tanki criva je Marta isukala, u Antiše nakrupno samlila malo šenice i kukuruza i dicit napravila duvenica. Tako je bilo.

A sada triba požuriti s užinom. Na krtol je prostrila tavajol, meknila kruz, u kartu mrvu soli, nož i svakomu po kašiku. Prije nego začvrja kupus zavatila je iz bronzina varnjačon i ulila kap uja za babu jerbo je stužio štumić. Ožegon je razjarila vatru, neka kupus grgoća sa lojon, dok ona natovari magere i odriši kravu za u pašu. I zaputi se sa magaretom ispid, kravon iza, krtolon na glavi, bronzinom u jednoj ruki a demežanom u drugom. Taman šta dohita do Matišina duba, tide malo zastat u ladu, spusti bronzin, pade poklopac, magere prene, popklup popusti, samar se nage, ratilo se rasu iz trešnja. Magere leže. Dok je jadmica skinila vriće, razmrsila užad, digla samar, stegla poprug, sa kosiračon usikla soju, natovarila

zazvoni podne. A Mikan napelio i naredio ručak u podne. Kad se prikida za Andeo gospodnji, nek se onda nastavi jist da se u kratko vrime nestaje dva puta. Odman se bidna prikrstila, zazvala Gospu i pomolila svetom Providenciju i Dušam Prigaturskin da se njezin Mikan ne bisi na nju prid judima.

Ma nije van on uncut, nego bi tijo obasut loze i pripuntat za kunpire i tikve. Unda bi on na ure pribira, izreja i iskuća. Jadmoga muči zaduva. Ivicu, kaduju i druge likovite trave je potrošijo, a likovi u špiceriji su skupi. I eto, nije se

bisijo. Hvala čudotvornoj Gospi sinjskoj u sebi će Marta. Još je istovario i rasamario magare. Iskrenio pod smokvu po vriću naplova, pa će tu Marta posijat kupus i salatu. Dok je Mikan pristavio ručak na ledinu Marta je skoknila na vriću po vodu. Težaci su suvom zemljom istrljali ruke, obrisali ih suvom travon ili o gače. Odlomili po komad kruva, uzejo svaki svoju kašiku i u srk.

Uto dotrča mali Jurica. Poslala ga mater, tobože nema kjuča od konobe. Ćirilo mu ka prišapće di ga je meknija i upita ga jeli obaša pločice. Sav radostan reče "naša san batakljuna i drozgota. Odlomi mu ćaća mrvu kruva, pruži svoj kašiku, uto Marta donese vodu. Kad je vidila kako lapljivo jide, uzme mašklinić, ode do navr međe, odvali pregršt od busa jutike, još odlomi malo kruva, stavi mu u džep odrpane jakete, misleći pritom kako će Ćirili kriomice u jaketu ubacit dva jaja za vrime večere. Jurica otrči cili sritan. Iz papuča mu izvirili palčići, a jaketa se na njemu obisila. Ćovik bi pomislio da je tišikav, da ne trči ko čigra i skače ko viverica.

Taman šta su težaci izili, Ćirilo zaiska sebi jutike, išćupa dobar bus, izvadi kuščelin iz džepa, očisti jutiku, iskriža je na komade u lonac, udrobi kruva, iz demežane ulije vina, promiša, uze kašiku i srkom srće, masne brke suće. Ja se sitim narodne: "Glad nema očiju". Ćirilo se napokon, nakon dugo vrimena najio, okripijo, zajapurio, upotio se ki u zaboju, živnijo koda se pripородio. Zato vrime je Marta kraj ježe pobadala po koje zrno slanjsca. Pomisli: "Ko posije taj će i ubrat". Još je ispid težaka srpom uparala koji kostrić, rigu i žutenicu šta

Neraspadnuto tijelo sv. Ivana M. Vianeya (1786.-1859.), župnika Arškog, poznatoga i pokornika, ispovjednika i uzora ustrajnosti u odolijevanju navalama napasnika

će obariti babi za večeru. Zatin je u gaju ukupila dvi vriće šušnja. Ćirilo joj pri-skoćijo natovarit na magare. Vaja kući. Po svitlu namirit blago, napojit, usirit. Za večeru će skuvat puru, pa ko će s mlikon, ko s ujen, ko sa lojon. U Milaće će zajat dva pjata za večeru.

I eto težaka, posidaše oko komina uz vatru. Nakon pure zavrtila se bukara. Jedan kroz razgovor izusti kako Milaća ima zle oči. Bartul doda kako je jese-nas njegova krava uskratila milko. Ćirilo reče kako kravi za rog triba vezat šarenu kurdelu kako bi se prvo zagledala u roge. Marta opet govori kako Mimička skida uroke. Križan započne kako je strašno kad te noću napadne mora. Nemoš maknit rukon ni nogun a na prsima koda ti je mlin za masline. Mali

Šiško treperavin glason upita: “Oklen dođe mora?”. – “Iz bukare”, reče Mar-ta. Križan poviće: “A?!”, koda nije čujo. Marta ponovi: “Iz bačve”. Križan se naj-idi, skoći se s banka i priko vrata. Mi-kan se zblani. Baba pripeta Marti šta se miša u muške razgovore. Marta opet: “A šta san ja bidna znala?”. Ćirilo doba-ci Mikanu da je nije pričepijo. A Bartul bi tio smanjit smutnju pa reče kako se Križan skoćijo zbog toga jer mu je on u po glasa spomenijo Jevtića i kraja.

Skandal se utija, a Bartul progovori kako su cigani čergari već dvije nedi-je na Jokinoj ledini. Uto u kužinu uđe Milaća. Zajat dva zrna soli za posut po mladom siru i odma se nadovože: “Meni je ciganka gatala na dlan i sve mi je pogodila. A Klari se unedalo u živini,

pa joj je skidala čari, bajala i dala niku amajliju neka je nosi sa sobom. Ja mislin da ju je zakalamitala i zableušila jer joj je izmatala po kore slanine i duzinu jaja a dica joj gladna”. “Ovo je strašno i opasno” – ražesti se Ivan.” Ki prvo, za dva dana su mogli zakalaisat sve lonce, tave i maštola, popraviti makinje za polivanje i ako je ko ima lumbrelu. Neka idu iz sela. Vidite kako siju poganstvo u lakomislene božje duše, koje u nevoji umisto da se Bogu utiču traže pomoć od zla i zlog dua. U Bibliji van piše “Ne obraćajte se zazivaćima duova i vračarima, ne pitajte nji za savit. Oni bi vas opoganili” (Lev 19.31). “I ko bi se bavijo gatanjen, čaranjen, čarobnjaštvon i ko bi baja, zaziva duove i duše mrtaca ili se obraća na pokojnike, jer ko god tako šta čini gadi se Jahvi. Zbog taki odvratnosti nji goni ispid sebe Jahve bog tvoj.” (PNZ 18.10-12). Neka Klara odma zapali onaj smotujak, odrekne se svi čina kojim je nazočila, pokaje se i skrušeno ispovidi.

Isus kaže kako razni duovi ljude zarobe i drže u vlasti i bolesti (usp. Lk 23, 16). A i don Miju san sluša kad je propovida kako negativne sile kroz čine gatanja, čaranja, proricanja viskon, horoskopon, hipnozon, spiritizmon, magijon, alkoholizmon, razularenošću, drogon, mržnojn, zavisti, velikin nepravdama, potkupljivanjen i korupcijon, vrši dilova-

nje na čovika i izručuju ga moćima đavla. I još je reka kako su zle duovne sile lukave, blistave i primamljive. Primoćnije su od čovika. Čovik in se svojon snagon ne može oduprit. Don Mijo je reka da koji su to radili tribaju se odreć toga, skrušit, ispovidit, a molitvon, pokoron i dobrin dilima prijubit uz Božji Duh. A još je reka za one koji su imali dodir s praksama zlih sila da in se neda molit, postanu nevojni, osičaju nemir, imaju čest napad samoubojstva, imaju more dok sanjanju. Čuju prisilne glasove, počinju mržit sebe i druge, dišperaju se, vata ji straj. Nemogu se oslobodit porokoa, događaju in se neuobičajene pojave. Umisle kako imaju niku energiju u sebi. Razgovaraju s duovima mrtvacu.

Još je pripovida. I samog Isusa Krista je iskušavao đava i da je svaki čovik iskušavan zlin silama. Don Mijo kaže: “nađe li se ko u krugu takog dilovanja triba molit i zazivat Ime Isusovo i Božju Slobodu. Radi li se o zlim silan neće mu naudit. Radi li se o dobrin silan one će mu koristit”. U ti čas se ubaci baba s ričima: “Ja se prikrstin, rečen u Ime Isusovo i držin svoje”. Potom odloži kudiju i vreteno i počne molit krunicu. Niki težaci su ostali na molitvi, a niki otišli. Ujtro rano triba ko u svoje poje, ko na dnevnicu.

Srećko Vukasović

MOLITVA ZA LJUBAV I MIR

Isuse moj dragi, ponizno Te molim,
 Nauči me kako da sve ljude volim.
 Dok sam još ovako u danima mladim
 od jutra do mraka da veselo radim.
 (Kad sam sad ovako u danima starim,
 da usrdno molim premda ne mogu da ra-
 dim.)

I da rado snosim sve što mi se desi.
 Čuj molitvu moju, oče na nebesim.

BETLEHEM

Oj, Betleme, Betleme, što se zgodi od tebe
 Da ne priznaš Djevice, prave Božje majčice!
 Da ne biše Josipa, pravednoga čovika,
 Marija bi propala, na studeni ostala.
 On u polje išao i štalicu našao.
 Tu Marija noćila, Spasitelja rodila.
 Otišli su u pustinju i tu tri dana počinu.
 Čedo malo plakalo, bilo mliko kapalo,
 Po kamenu studenu, a za spomen Betlemu.

*(Preuzeto iz zbirke narodnih pjesama i izreka
 „S rodnog ognjišta“ autorice Marije Kalajžić)*

DAH PREDAKA

Kroz psalme drage
 ljubav plamen žže.
 Suze i ponos
 k nebu uznese.
 Čuje se anđela poj.
 Zvoni himna u pleteru.
 To srce pjeva
 za pobjednike!

Vaše će svjetlo
 uvijek biti
 uz rijeku upaljeno.

I nitko neće
 oteti suncu
 imena hrabrih,
 krvlju izlivena
 u kamenim
 bedrima grada.

I nitko neće
 oteti srcu
 znamen sveti,
 herojski Vukovar.
 Ljubavlju uklesan
 u njedra domovine.

Naše zore i vihore.
 Jutra i sutone.
 Pjesmu slobode.
 Dah naših predaka.

Branka Mlinar

VUKOVAR JE PRED TOBOM

Vukovar je pred tobom. Vukovar te zove i ti ga želiš sresti.
 Na Vodotornju. Na ušću rijeke. Na Trpinjskoj cesti.
 Prisloni svoje lice na njedra Grada, osluhni i prepoznaj
 pjesmu koja se jutrima vraća, lijepa i snažna, od nevjere jača.
 Vukovar je pred tobom, s molitvom na usnama, nosi križ na plećima.
 Trpeći muku srcem hrabrim, svoje ne da, dom svoj brani.
 Poput školjke čuva biser sjajni. Okrvavljeno lice Dunav mu briše,
 rupcem sjećanja, baš kao i Veronika, trag krvavi, s presvetog lica Kristova.
 Vukovar je pred tobom. Vukovar te zove i ti ga želiš sresti.
 Zaroniti u njegovu dubinu, u zdenac vode čiste, vječni vratak ljubavi
 utisnut u srca heroja. Pogledaj dobro, ondje ćeš istinu naći
 jer tu pod stijegom nebeskim, u svakoj rani, gori plam hrvatski.
 Vukovar je pred tobom. Zastani, putniče, Vukovaru pokloni se!
 Za život tvoj on dade sve, gord i ponosan, na križnom putu pobjede.
 Za radost i slobodu Domovine. Vukovar je pred tobom, Vukovar te zove.
 Lijep i obnovljen, poput cvijeta procvao među križima bijelim.
 Vukovar, most utjehe i nade, oltar pravde, između dvije obale, u ljubav uronjen.
 Zlatom trpljenja optočen, iznad mržnje izdignut. Vukovar, Heroj Grad.
Branka Mlinar, Omiš

HRVATSKA MASADA

Hrvatsko kraljevstvo predziđe kršćanstva je bilo
 Europu od Islama je obranilo.
 Na Božić 1577. božićna svjetla u Europi na miru gore,
 dok se Hrvati protiv Turaka bore.
 Gvozdansko je utvrda Zrinski Frankopana,
 tu je ispisana povijest hrvatskih velikana.
 Hrvatskih bojovnika u tvrđi Gvozdansko bijaše malo,
 ali Turcima u Europu osvojiti nije dalo.
 Zima je bila duga, bilo je hladno jako,
 Hrvatima protiv nadmoćnijih Turaka boriti se nije lako.
 Ogrjeva, baruta i hrane Hrvatima ponestaje,
 hrvatski vojnik smrznut umire, ali se ne predaje.
 U tvrđi Gvozdansko mrak nastade i tišina bijaše,
 Turci vrata od utvrde razvališe.
 Ferhat paša smrznute hrvatske vitezove vidio i
 obred pokopa katoličkome svećeniku je dozvolio.
 Gvozdansko je oltar domovine i hrvatska Masada
 gdje hrvatska vojska prisegu za domovinu daje.
 Sada prisežu: Spremni smo za majku Hrvatsku živote dati
 jer ovdje vjekovima žive i živjet će Bog i Hrvati.

Stipe Topić

OTAC

Iz Kanade avionom doletim
da svog oca posljednji put zagrlim i
oproštaj od njega zatražim.

Ispred njega sam kleknuo,
on me nježno pogledao
i tiho mi je rekao:

„Dragi sine znaj,
ne zaboravi svoju Hrvatsku i
svoj rodni kraj.“

Grudi mi se od bola šire,
s moga lica suze polete...
Držim ga za ruku dok umire.

Moje srce tužno plače
dok se na grobu
opraštam od svoga ćaće.

Cvijeće sam mu donio,
na grob ga položio
i suzama ga zalio.

Hvala ti oče za ljubav tvoju i
moga djetinjstva sreću.
Oče dok sam ja živ
ponosan na tebe i tvoju dobrotu bit ću.

Odgajao si nas u siromaštvu, ljubavi i slozi.
Isusu si se molio i u njegovu si zagrljaju usnuo.

Oče laka ti hrvatska zemlja i
uslišao te Bog u koga si bezuvjetno vjerovao.
19.8.2019., *Stipe Topić*

Stipi Topiću, suradniku i podupiratelju našega župnog lista, a tako i njegovim najbližima, izražavamo sućut u povodu smrti njihova oca Ilije Topića
(3. prosinca 1925. - 17. kolovoza 2019.)

UREDNIŠTVO

DAN SLOBODE

Noć nas obuzela,
Noć,
drage nam oduzela.
Na licu strah i tuga,
u srcima muka.
Noć, tako mračna
kao da je beskonačna.
Noć, Noć nas obuzela.

O, Noći, mračna i hladna Noći,
kad ćeš poći?
Što nam još želiš oduzeti?
Uzela si nama mile,
slobode nemamo,
duše su nam slomljene.
Što još imamo?
O, Noći, mračna i hladna Noći,
kad ćeš poći?

Možda zamišljam, čini,
čini mi se da kraj dolazi
crnini.

Izgleda da Noć odlazi.
Svjetlost, stigla je, stigla!
Preko planine se uzdigla.
Po kosi me lagano draži,
tugu mi blaži.
Sunce, jesi li stiglo?

Nakon dugo vremena,
Sloboda je stigla
Na srca izmučena,
iznad svega se izdigla.
Nakon dugo vremena,
polja su opet zlatna,
nekoć spaljena.
Nakon dugo vremena,
šume su zelene,
nekoć mrtve
od Noći paklene.
Nakon dugo vremena.

Dan je stigao
i iznad planine se digao.

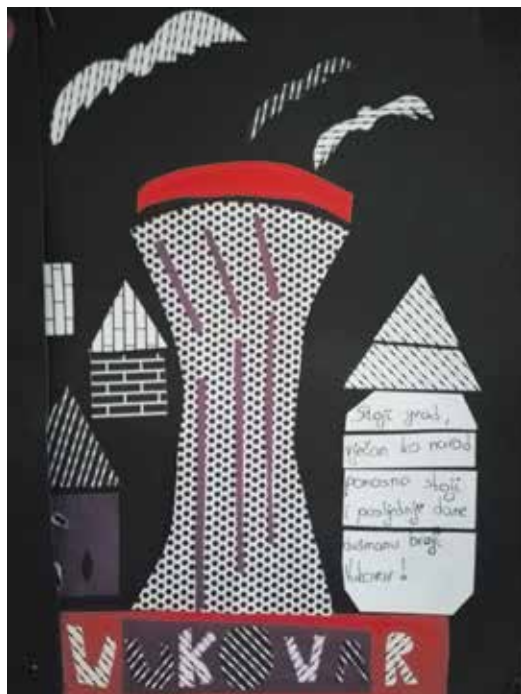
Ali, nažalost, ali,
svjetlost nije dovoljno jaka
da makne ožiljke
sa srca.

Čini se kao da je Noć
ostala kao rane
koje neće poć.
Noći, zašto si ostala?
Koliko si nas koštala?
Noćna mora si postala.

Bar još sunce sije
i srce bije.
Ali, kao što Noć je sišla,
sići će i Dan.
Možda ne budemo imali slobodu.

Cijenimo i hvalimo slobodu
u svakom hodu.
Jer jednom možda,
ne budemo imali slobodu
i Noć bude došla.

Petar Topić, VIII. raz.

Naslikala: Luana Pervan, VIII. raz.

O, BOŽE

Neki te traže Bože
na pogrešnim mjestima
i nikada te ne pronađu.

A tako te lako pronaći.
Bože, tako te lako vidjeti.

U svakom si našem danu
u svakoj noći, Bože.

Bože moj, u svakom si zagrljaju,
u svakoj pruženoj ruci,
utjeha si u svakoj našoj mucu.

Vidim te u osmijehu djeteta,
u toplini doma, u bojama duge.

Tu si za mene, za nas
uz tebe nema tuge.

Anđela Marija Sovulj, VII. raz.

BOŽE MOJ, HVALA TI

Zaklet ću se Bogu
da bez njega ne mogu
dok mi noge nose
ovo malo kose.

On mi briše suze
on mi skida boli
zato dušo moja
moli mu se, moli.

On mi bistri pamet
on mi skida tuge
daje da se molim
za sebe i druge.

On mi snagu daje,
pruža čvrstu nit
po kojoj ću k njemu doć
kad budem umrit.

Duje Sovulj, VII. raz.

MARIJA

Marijo, Majko sveta,
ti kraljice cijeloga svijeta.

Marijo, moli za sve ljude
da na svijetu bolje bude.

Da nema bolesti i rata
da ne ubije brat brata.

Marijo majko, čuvaj me i štiti,
a ja ću se tebi uvijek moliti.

Hvala ti, kraljice naša
za svu ljubav i sreću.
Ja te nikad iznevjerit neću.
Dino Srdanović, VII. raz.

Naslikao Toni Topić, III. raz.

DOZIVA ME ZVUK JESENI

Doziva me zvuk jeseni
žarkim bojama i zvukom vjetra.

Vjetar me poziva na igru pokraj rijeka.

Kada kiša kiši i kada sunce sije
Meni je zvukove šume slušat najmilije.
Luka Sovulj, VI. raz.

Naslikala Olga Srdanović, III. raz.

MOJA BAKA

Moja baka zove se Mirjana. Ona je jako dobra. Ja je volim jer je uvijek dobra prema meni i pomaže mi. Ona je najbolja. Volim se s njom grliti i gledati televiziju. Volim se s njom družiti, kad mi izreže jabuku pa zajedno jedemo. To je moja najbolja baka i nju jako volim. Uvijek je strpljiva sa mnom. Najsretnija sam kad se stalno smijemo.

Sara Sovulj, III. raz.

MOJ DJED I BAKA

Moj djed Ante i baka Mira brižno me čuvaju od prve godine. Moji roditelji su morali raditi i nije me imao tko čuvati osim djeda i bake. Svaki dan su brinuli o meni. Igrali se, čuvali me kad sam bio bolestan. Tako već devet godina oni su moji čuvari. Svako jutro baka me sprema za školu, a djed je moj vjerni vozač. Kad dođem kući, čeka me baka s toplim zagrljajem i ručkom. Oni su moja sjena. Puni topline i ljubavi. Cijeli život ću ih pamtit i po dobroti i ljubavi.

Ante Božić, III. raz.

MOJA BAKA

Moja baka je najbolja,
jako je marljiva
i cijela šaljiva.
Zove se Mile
ja sam njoj kao pile.
Najbolja na svijetu,
tjera me na dijete.
Kad sam tužan,
kaže mi: „Bar nisi ružan!“
Kad bi je zvao usred noći
uvijek je spremna pomoći.

Toni Srdanović, III. raz.

PISMO DJEDU

Dragi djede!

Kako si? Šta radiš po cijele dane? Ovo ljeto mi je bilo lijepo kod tebe i bake. Sada idem u školu i imam puno učiti. Postao sam ministrant, a ove godine sam i prvopričesnik. Moraš mi doći na proslavu. Baka isto. Nadam se da te

koljeno ne boli puno i da lakše hodaš.
Jedva čekam doći kod vas za praznike.
Pozdravi baku.

Voli te tvoj unuk Jakov!
Jakov Sovulj, III. raz.

MOJA DOMOVINA

Hrvatska je lijepa
i puna cvijeća,
u njoj živjeti je sreća.
U Hrvatskoj je lijepo
ljetno i zima,
svaki zavičaj
nešto posebno ima.
More Jadransko i
visoke planine
krase Hrvatsku
od davnine.

Lijepa naša zemljo mala
na svim ti ljepotama hvala.
Toni Srdanović, III. raz.

SVETI LUKA

ZAŠTITNIČE SVETI LUKA
TI NAS ČUVAJ OD SVIH MUKA.

SVETI LUKA SVE NAS VOLI,
SVAK IZ KUĆIČA NJEMU SE MOLI.

ZA SVU DICU SVETAC TO JE
KOJEG POŠTUJU I VOLE.
ZA SVU DICU SVETAC TO JE
KOJEG POŠTUJU I VOLE

(refren)

CILO MISTO JE NA FEŠTI I DOMAĆI I
FUREŠTI!
CILO MISTI JE NA FEŠTI I DOMAĆI I
FUREŠTI!

(uglazbljena pjesma u čast sv. Luki, napisali učenici VI. k razreda PŠ Kućice)

Naslikali učenici od I. do VIII. raz.

VUKOVAR U MOM SRCU

Gledao sam kolonu u Vukovaru. Najradije bih hodao u njoj jer je Vukovar za mene svjetlo. I ja bih dao što mogu za njega. Vukovar je najljepši grad. Njega najviše volim. Vukovar je kao moje srce. Jako je i kad mu nešto smeta. Ja bih bio Vukovar. On je naš heroj. I ja bih bio najbolji kao što je Vukovar.

Petar Šarac, II. raz.

VUKOVAR

Vukovar!
Vučedolska golubica koja je iz zemlje
svjedok naroda i zemlje ove,
koja je dokaz kako zlo ne može ukra-
sti o slobodi snove.

Vukovar!

Na Dunavu spomen pleter ga hrvatski krasi, križ bjelinom blista.

Taj spomen koji govori koliko je borba za domovinu bila hrabra i čista!

Vukovar!

Djevojčica u plavom kaputiću plače kako nikada dijete plakalo nije.

Pred očima joj ubijen branitelj, njen anđeo, a srpski agresor se bolu i suzama smije!

Vukovar!

Vodotoranj, stotine granata, udarac do udarca, rana do rane... Odbio se srušiti!

Jer, gdje bi vijorio barjak kad nova zora svane!

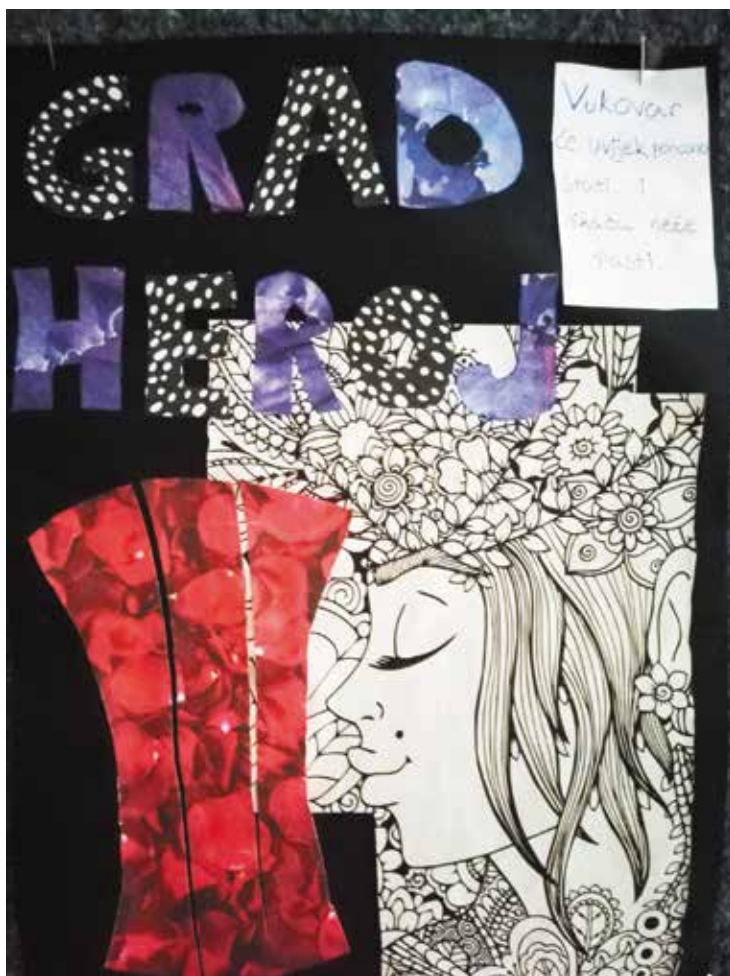
Vukovar!

Kučiće, selo od ravne Slavonije daleko! Ali nije tako, pogledajte nas.

Slavoniju ravnu volimo, u Kućićima svijecu palimo,

GRAD HEROJ u srcu čuvamo!

(scenski recital učenika VI. k razreda, napisala učiteljica Marija Šarac)

Naslikala Lucija Srdanović, VIII. raz.

BLAGDAN SV. LUKE

Mali prstići vrijednih učenika izrađivali su razne oblike od žireva (žejuda). Žir je jesenski plod hrasta (duba). On se skupljao za prehranu domaćih životinja, najviše svinja (gudana). Djeca su bila zadužena za taj posao. Kako su djeca bila maštovita, posao su pretvorila u igru. Od najljepših žireva i tankih grančica radili su likove životinja i ljudi.

(I do IV. razred)

(V. – VIII. razred)

KRONOLOŠKI PREGLED DOGAĐAJA U ŽUPI KUČIĆE

(od lipnja 2019. do prosinca 2019. godine)

16. lipnja 2019. – Pobožno i dostojanstveno proslavljena pobožnost „Gospin prinos“. Svečanu sv. misu uz župnika don Ljubu predvodio je fra Ivan Matić, voditelj Kuće susreta Tabor u Samoboru. Župni mješoviti pjevački zbor obilježio je 25 godina postojanja i djelovanja. U toj prigodi tiskan je 48. broj župskog lista.

15. kolovoza 2019. – Svetu misu povodom blagdana Uznesenja blažene djevice Marije - Velike Gospe, u staroj župnoj crkvi sv. Luke služio je ovogodišnji mladomisnik don Josip Ulić iz Tugara, novoimenovani župni vikar župe sv. Spasa - Mejaši.

8. rujna 2019. – Blagdan Male Gospe u župi proslavljen je procesijom s kipom Male Gospe i sv. misom koju je u staroj župnoj crkvi služio župnik don Ljubo Bodrožić.

29. rujna 2019. – Povodom početka nove školske i vjeronaučne godine, svetom misom, zazivom Duha Svetoga i blagoslovom predmeta za školu, obilježena je Katehetska nedjelja u našoj župi.

12. listopada 2019. – Održana peta pučka i gastronomska fešta „Kučićka špica“ koja je i ove godine okupila velik broj ljubitelja specijaliteta bravetine na špici. (Opširnije u ovom broju „Zova rodnih ognjišta“.)

18. listopada 2019. – Svečano je proslavljen blagdan sv. Luke, zaštitnika župe Kučiće. Svečanu sv. misu predvodio je i propovijedao prof. dr. don Marko Trogrlić, profesor na Filozofskom fakultetu u Splitu i svećenik Vojne biskupije. Misu su suslavili omiški župnik i dekan don Mate Čulić, dr. don Slavko Kovačić i župnik don Ljubo Bodrožić.

1. studenoga 2019. – Kao i dosadašnjih godina, mnoštvo je vjernika pohodilo je grobove svojih najmilijih. Svečanu sv. misu na groblju služio je dr. don Ivan Bodrožić (profesor na KBF-u u Splitu i KBF-u u Zagrebu), a koncelebrirali su: dr. don Slavko Kovačić i don Mladen Vukasović.

18. studenoga 2019. – Za žrtve Vukovara, Škabrnje i sve žrtve Domovinskog rata služena je sv. misa zaduš-

Dr. don Ivan Bodrožić i don Mladen Vukasović pričešćuju

nica. Prigodne pjesme i recitacije izveli su učenici PŠ Kučiće. U spomen tim žrtvama, u 18 sati i 11 minuta zvonila su zvana na našim crkvama.

Ć. Tomasović

MJEŠOVITI ŽUPNI PJEVAČKI ZBOR ŽUPE KUČIĆE OBILJEŽIO JE 25 GODINA POSTOJANJA

Na svetkovinu Presvetog Trojstva, koja se ove godine poklopila s tradicionalnom pučkom pobožnosti Gospinog prinosa, mješoviti pjevački zbor župe Kučiće obilježio je 25. godina postojanja i neprekidnog liturgijskog pjevanja u našoj župi.

Kako i priliči jednom župnom pjevačkom zboru, obljetnica je obilježena pjesmom, molitvom i druženjem. Upravo na Gospin prinos zbor pjeva i moli na putu do Svinišća, te opet gotovo neprekidno pjeva pjesme u čast Djevici Mariji i ostale crkvene pjesme u svečanoj pro-

cesiji od Svinišća do nove župne crkve u Kučićima. Tako je bilo i ove godine, kada je mješoviti župni pjevački zbor skromno obilježio svoj (i ne tako mali) srebreni jubilej.

Nakon zavjetne procesije u kojoj svake godine pobožno sudjeluju vjernici obje župe; Svinišća i Kučića, slijedila je sveto misno slavlje koje je pjevački zbor uvećao pjevanjem. Prava prigoda je što je sv. misu predvodio poznati hrvatski franjevac fra Ivan Matić, svećenik Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćiril i Metoda, Voditelj Kuće susreta Tabor

u Samoboru. Božja providnost je htjela da je fra Ivan upravo tih dana boravio u Splitu, te se je unatoč gustom rasporedu i zauzetosti rado odazvao pozivu da dođe u Kućice. Njegov dolazak u Kućice povodom 25-te godišnjice pjevačkog zbora bio je više nego prigodan, jer je upravo fra Ivan (veliki ljubitelj pjesme i glazbe) još kao franjevački novak, u vrijeme duhovnih seminara koje je organizirao naš pok. fra Joško Srdanović, oko sebe okupljao i animirao mladiće i djevojke iz Kućica, koji su kasnije stasali u župni mješoviti pjevački zbor.

U prigodi proslave postojanja i djelovanja župnoga pjevačkoga zbora, nadbiskup Splitsko-makarske nadbiskupije mons. Marin Barišić petorici članova zbora poslao je posebnu zahvalnicu povodom 25 godina neprekidnog pjevanja

u zboru. Zahvalnicu oca nadbiskupa dobili su članovi: Ivan Kovačić, Ivana Šarac, Marija Šarac, Snježana Tomasović i Marko Topić. Vjernim članovima pjevačkog zbora zahvalnicu je uručio župnik don Ljubo Bodrožić, koji je u ovoj prigodi istaknuo veliku važnost pjevačkog zbora u svakoj župnoj zajednici i službi koju zauzima u svetoj liturgiji i crkvenom pjevanju.

Nakon svečane svete mise, proslava 25 godina župnog pjevačkog zbora završila se pjesmom i zajedničkim druženjem bivših i sadašnjih članova zbora, uz blagdanski slavljenički stol, za što se pobrinuo župnik.

Našem pjevačkom zboru želimo još puno godina skladnog pjevanja i slavljenja Boga u župnom zajedništvu.

Ć. Tomasović

100 GODINA CESTE U TOMASOVIĆA

Prije četiri godine (2016.) obnovljena je i ponovo asfaltirana cesta koja vodi u zaselak Tomasovići. Tom prigodom mlađi Tomasovići koji su ostali živjeti u komšiluku organizirali su malu proslavu i druženje Tomasovića svih generacija. Taj običaj okupljanja ponovio se i narednih godina, pa je ove godine to bilo četvrto okupljanje Tomasovića. Ovogodišnja proslava protekla je u znaku značajne obljetnice: 100 godina dovršenja izgradnje ceste u Tomasoviće. O tom događaju svjedoči spomenik na „ulici“, kojega je u trajno sjećanje za taj veliki i važan pothvat dao podignuti njezin graditelj don Mijo Tomasović. Na tom spomeniku stoji uklesano: “1919. / SAGRADIO OVAJ PUT / SA DRŽAVNE CESTE DO TOMASOVIĆA KUĆA / D(o)N MIHO TOMASOVIĆ / SUDJELO-

VANJEM GRADJEVNOG SAVJETNIKA INZINERA KRINOSLAVA MUSANIĆA / I PRIPOMOĆ SVIH TOMASOVIĆA / SLAVA BOGU / SPOMEN RODU.

Ovogodišnje druženje Tomasovića organizirano je u subotu, 17. kolovoza 2019., okupljanje je počelo u kasnim poslijepodnevним satima i predvečer. Mlađi su bili zaduženi da na fešti ne manjka jela i pića koje su osigurali dobrotvori i sponzori, a kolače su donijele kućedomačice. Na „Tomasovića ulici“ skupili su se gotovo svi Tomasovići iz zaselka, bilo je onih koji žive u Omišu, Splitu ili drugdje, a i svi ostali gosti iz sela bili su dobrodošli.

Tijekom večeri na zidu su se prikazivale starije fotografije i ranije zabilježeni videozapisi, što je u sjećanje prisutnih vratilo neke ljude koji više nisu s nama i događaje koji su za nama. Osim ugodnog druženja Tomasovića svih generacija bilo je zabave, poput potezanja konopa i natjecanja u igri lamure (šijavice). Gosti iznenađenja došli su u kasnijim satima, muška klapa „Žmul“ iz Omiša stigla je s jednog od svojih ljetnih nastupa, pa na fešti nije manjkalo ni pjesme.

Na kraju, još jednom da se vratim 100-toj godišnjici izgradnje ceste u Tomasovićima. U današnje vrijeme možemo samo pretpostavljati i nagađati koliko je bio zahtjevan i težak posao izgradnje ceste za Tomasoviće, te druge zaselke našega sela. Iako odavna nema onih koji su te ceste gradili, dužni smo ih se u ovakvim prigodama barem sjetiti i spomenuti, pomoliti se za njih i zahvaliti im za sva dobra koja smo od njih naslijedili i koja do danas baštiniamo.

Ć. T.

IZLOŽBA SLIKA MIROSLAVA TOMASOVIĆA U OMIŠU

U sklopu jubilarnog 30. Omiškog ljeta i u organizaciji Centra za kulturu Omiš, 25. kolovoza 2019. u prostorijama bivšeg Glagoljaškog sjemeništa – Galerija AZ na Priku, otvorena je izložba slika Miroslava Tomasovića.

Bila je to prva samostalna izložba kojom se grafički dizajner i slikar Miroslav

Tomasović predstavio gradu na ušću Cetine, u kojem živi i radi. Prateći Miroslavovu biografiju, čini se da put do omiške izložbe slika i nije bio jednostavan.

Miro je rođen 1963. u Splitu, do svoje treće godine živio je u Kučićima, a onda s majkom odlazi Belgiju gdje je radio njegov otac pok. Vjekoslav. Tamo je završio školovanje i diplomirao grafički dizajn na Kraljevskoj umjetničkoj akademiji u Liegeu, a paralelno je studirao i slikarstvo. Nekoliko godina s ocem je radio u čeličani kao zavarivač. Neko vrijeme radi kao njegovatelj u crkvenoj zajednici za invalide u Bruxellesu, gdje započinje studij teologije. Ratne 1991. odlučio se za povratak u Hrvatsku, posvećuje se humanitarnom radu, najviše kao vodič i prevoditelj u pratnji francuskog Caritasa i raznih crkvenih izaslanstava francuskog govornog područja.

Kao profesionalni dizajner radio je za dominikansku zajednicu u Hrvatskoj, na Hrvatskom katoličkom radiju, Glasu Kon-

2019
30. OMIŠKO LIJETO
summer festival
CENTAR ZA KULTURU OMIŠ

IZLOŽBA SLIKA
MIROSLAV TOMASOVIĆ

25.8.2019. u 21.00h - 25.9.2019.
Ilirsko sjemenište Omiš - Galerija AZ

Glazbeni program: Neno Muntić (gitar), Lucija Želj (gitar)

Veselimo se Valera delaskul

cila, te raznim crkvenim organizacijama i nevladinim udrugama u Hrvatskoj.

S obitelji, suprugom Carolyn i troje djece 2000. godine dolazi u Omiš gdje i danas živi i radi kao grafički dizajner. Prije par godina ponovo se posvećuje slikarstvu, a rezultat toga je njegova prva samostalna izložba koja se je po svemu sudeći svidjela omiškoj publici.

U prepunom prostoru Galerije, izložbu je predstavio je hrvatski novinar, karikaturist, kantautor i šansonijer Igor Brešan. Biranim riječima on je omiškog slikara Miroslava Tomasovića predstavio kao negresivnog i samozatajnog umjetnika „od glave do pete“. U predgovoru kataloga izložbe, među ostalim Brešan je napisao: „Bila bi tragedija da Tomasović nije smogao snage, i stvari uzeo u svoje ruke, pod svoje što se kaže, poštujući sva ta iskustva, ali i uljudbenost koja ga krase i obvezuje.“

Okupljenima se kratko obratio Petar Buljević, ravnatelj Centra za Kulturu Omiš, te sam autor Miroslav Tomasović koji je zahvalio svima koji su omogućili i posjetili njegovu izložbu.

Umjetnik s najbližima

Mali glazbeni predah omogućili su: nagrađivana mlada omiška gitaristica Lucija Žulj, te njezin profesor i mentor, poznati omiški glazbeni pedagog Neno Munitić.

Na kraju ovog osvrtu svakako treba napomenuti da je Miroslav vjerni i vrijedni suradnik našeg župnog lista „Zov rodni ognjišta“. Znamo da Miro voli fotografirati i voli doći u Kučiće, gdje svojim fotoaparatom bilježi rana događanja, posebice vjerska slavlja u našoj župi. Te fotografije uredništvu lista rado šalje, pa su mnogi brojevi obogaćeni njegovim kvalitetnim fotografijama (Iako to u napomeni i ne stoji svaki put).

Uz to, za vrijeme održavanja „Kućickog duhovnog ljeta“ (2012. – 2015. godine) Miro je kao profesionalni dizajner osmislio logo i dizajnirao službene plakate, sve to i još mnogo toga rado i bez novčane naknade.

Nadam se nastavku te suradnje, i još nekoj zapaženoj izložbi slika našeg Mira.

Ć. Tomasović

KUČIČKA ŠPICA 2019.

Može se slobodno reći da je „Kučička špica“ gastronomski događaj koji se željno iščekuje među poklonicima dobre spize, a posebno je drag ljubiteljima bravetine na špici. Tako je bilo i ove godine, ne samo Kučićani nego i brojni ljubitelji ovog, sve poznatijeg kučićkog specijaliteta došli su na svoje. Peta po redu „Kučička špica 2019“ održana je u subotu 12. listopada 2019. u prostorijama Vatrogasnog doma Kučiće.

Udruga „Kučička špica“, koja radi na promicanju kulturnih i gastronomskih posebnosti sela Kučića bila je inicijator ovog redovito posjećenog događaja, koji je organiziran povodom blagdana svetog Luke, zaštitnika sela i župe Kučiće. Vrijedni članovi spomenute Udruge, te njihovi prijatelji, pomagači i sponzori

i ove godine su se potrudili pripremiti dobru pučku i gastronomsku feštu u Kučićima.

Osim bravetine na špici, u ponudi je bilo u ukusnih tripica, a valja napomenuti da su za ovu prigodu vrijedne kučićanke pripremile dosta raznovrsnih i ukusnih kolača, na što su im organizatori posebno zahvalni.

Uz dobru spizu posjetitelji Kučičke gastronomske fešte mogli su se zabaviti uz glazbu uživo i vatromet, a zanimljiva je bila i bogata lutrija koja je za nagrade imala originalne domaće specijalitete.

Prava je šteta što je ove godine, povodom blagdana sv. Luke izostao klapski koncert kojeg je organizirala mješovita klapa „Pašareta“ iz Kučića. Iako je prošle godine koncert bio slabo posjećen posebice od naših mještana, nadamo se da se organizatori nisu razočarali, nego da rade na novim pjesmama i projektima koja će nam uskoro predstaviti.

Uz lijepo i toplo jesensko vrijeme, ugodno društvo i dobru spizu uspješno je završila je jedna „Kučička špica“. Uz ovaj osvrt, na kraju što drugo poželjeti, nego isto doživjeti i sljedeće godine.

Ć. Tomasović

- domaća spiza (bravetina, tripice)
- zanimljiva seoska lutrija u 21.00
- brojna iznenađenja
- glazba uživo

DOĐITE, UŽIVAJTE I ZABAVITE SE!

gdje: Vatrogasni dom Kučiće
kada: 12. listopada 2019. u 17 sati
što: 5. pučka fešta Kučička špica

Slavka s. M. Leonija Vukasović
(Kućiće, 5. svibnja 1930. - Šine-Split, 7. srpnja. 2019.)

Dana, 7. srpnja 2019., u 90.-oj godini života i 60.-oj obljetnici redovničkih zavjeta, okrijepljena svetim sakramentima bolesničkog pomazanja i sv. Pričesti po rukama oca Ante Kneževića, karmelićanina, župnika na Kamenu – Split, prešelila se u vječnost, naša draga s. M. Leonija Vukasović. Živjela je u samostanu na Šinama, a zadnjih par dana, uslijed pogoršanog zdravlja, bila je u splitskoj bolnici.

Sprovodna sv. misa u oproštajnoj kapeli na Lourincu

Leoniju su ispratile su brojne sestre iz svih zajednica zajedno sa s. M. Marijom Bačić, vrhovnom glavaricom, i s. M. Terezijom Pervan, novoizabranom provincijskom glavaricom, te članicama bivšeg i novoizabranog provincijskog vijeća. Svetu Misu u kapeli na Lovrincu i sprovodni obred predslavio je o. Anto Knežević, karmelićanin, u koncelebraciji sedmorice svećenika. Sestarski zbor, kojeg je animirala s. M. Eduarda Marić, uzveličao je obred sv. Mise i sprovod.

Časne sestre Družbe služavki Maloga Isusa u sprovodu

Od s. Leonije u ime sestara splitske provincije se oprostila donedavna provincijska glavarica s. M. Anemarie Radan, slijedeći riječima:

Slavka s. M. Leonija Vukasović, kći Grga i Mare rođene Kovačić, rođena je 5. svibnja 1930. u Kučićima, a krštena 18. svibnja u župskoj crkvi a krstitelj je bio don Grgo Topić, Sakrament svete potvrde primila je 5. listopada 1947. godine u Omišu. Imala je dobar kršćanski i kućni odgoj u obitelji. Bila je revna u vjerskom životu župe, a u školi marljiva i bistra. U Kučićima je 1952. godine po-

hađala i završila četveromjesečni tečaj kroja odličnim uspjehom, što je kasnije i samostanu još više razvijala.

U Družbu sestara Služavki Malog Isusa došla je 7. srpnja 1955. godine. U novicijat je ušla 15. kolovoza 1956., a godinu dana novicijata bila je u samostanu u Samoboru. Privremene redovničke zavjete položila je 15. kolovoza 1957. u samostanu u Maksimiru u Zagrebu, a doživotne 15. kolovoza 1963. godine na Kraljevcu u Zagrebu. Nakon položenih privremenih redovničkih zavjeta od 1957. do 1961. godine u samostanu

u Metkoviću šiva za sestre i za potrebe građana. Nakon toga više deset godina šiva reverende za svećenike i bogoslove, najprije od 1961. do 1963. u samostanu svete Ane u Splitu, zatim od 1963. do 1966. u Sjemeništu u Splitu, a nakon toga do 1973. tu službu vrši u samostanu u Solinu. Od 1973. do 1980. godine u župi Sali na Dugom otoku vrši domaćinske poslove i po potrebi šiva za mještane. Nakon toga dolazi u samostan u Omišu, u kojem čuva malu djecu u samostanu dok su im roditelji bili na poslu, jer u to vrijeme u Omišu nije bilo dječjih jaslica. Od 1983. do 1992. u samostanu u Vrgorcu vrši službu odgovorne sestre i čuva malu djecu u samostanu. Ponovno dolazi u samostan u Omišu, u kojem od 1992. do 1998. čuva malu djecu dok su im roditelji na poslu, a nakon toga u omiškom samostanu uz molitveni apostolat pomaže u kućnim poslovima prema zdravstvenim mogućnostima. Imala je vedru narav i smisao za humor. Ugodnim glasom i izoštranim sluhom djeci

koju je čuvala rado je pjevala pjesme i pričala priče, stvarala igre. U zajednici je sestrama bila na usluzi kroz šivanje, a trenutke zajedništva često je popratila pjesmom. U molitvenom životu je bila revna, a u bolesti strpljiva.

Kao starija i nemoćnija sestra premještena je 17. kolovoza 2010. u samostan na Šinama. Sestre su joj bile na pomoć, a duhovnu skrb revno su obavljali oci karmelićani kućni duhovnici. Bila je duhom povezana s Gospodinom i duhovno jačana milosnom povezanošću s Kristom trpećim i uskrsnulim. Čvrsto vjerujemo da je radosno pošla s Gospodinom u kuću Oca nebeskoga i da uživa rajsku slavu, jer je to životom i riječju isповijedala i vjerovala.

Draga s. Leonija, hvala Vam za sve dobro koje ste za života učinila za dobro svete Crkve, Družbe, Provincije i svog naroda. Duša ti se raja nauživala. Moli kod oca nebeskoga za naša nova duhovna zvanja.

s. Maneta Mjoč

DAROVATELJI ZA ŽUPNI LIST

1. Ana Achter rođ. Tomasović (Bogoljubova), Njemačka 100 EUR
2. Stipe Topić pok. Ilije, Kanada 100 CAD

DIO OBZORJA: POGLED IZ SREDINE KUČIČA PREMA ISTOKU

**POGLED IZ SREDINE KUČIČA PREKO PODGRAJSKOGA GRACA NA ŽEŽEVAČKU STRANU I
SIDOČA U ZORU I SVANUĆE**

